EL MÓN CASTELLER:

DE PLANXAR LA CAMISA A DUR-LA POSADA

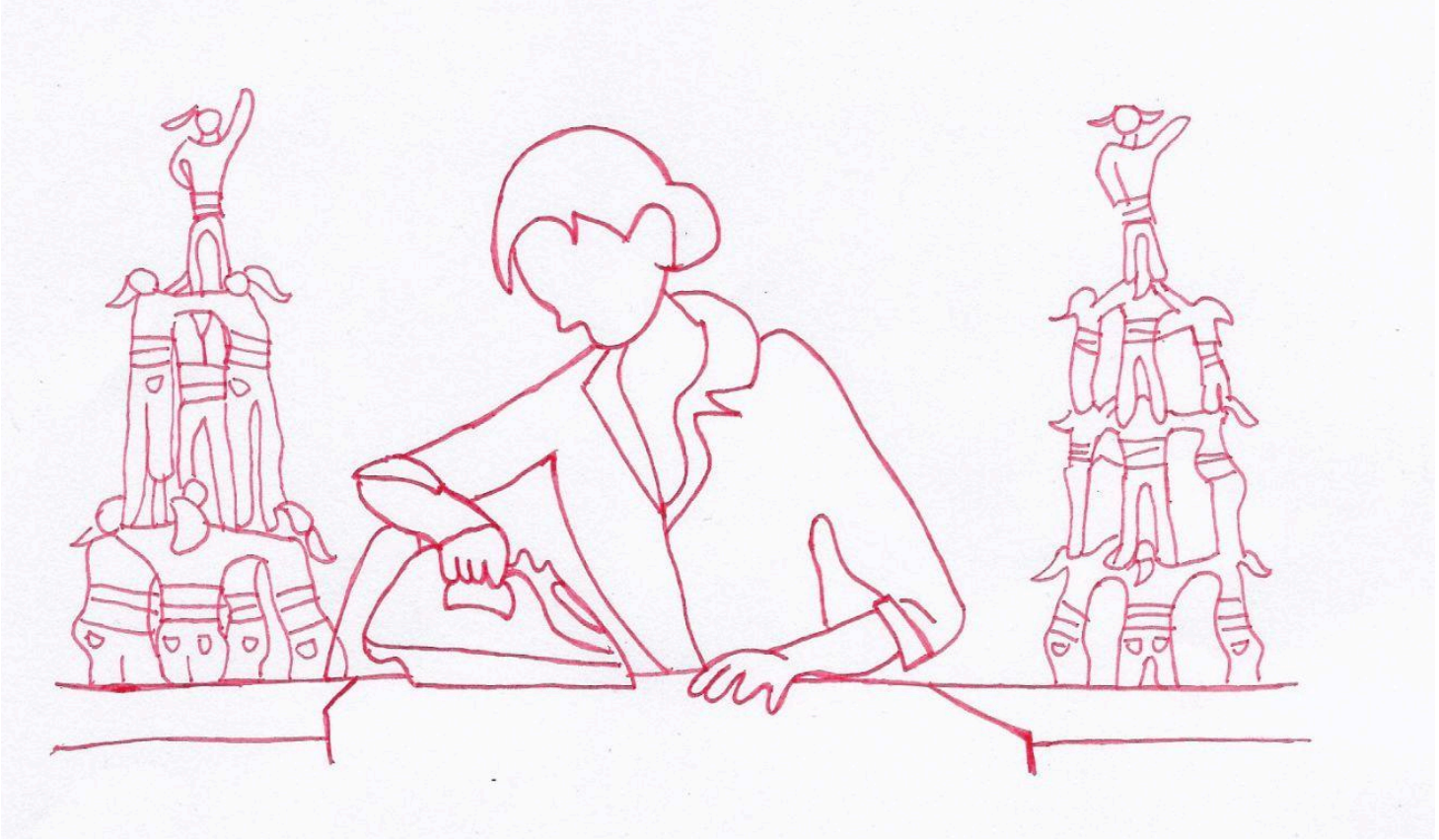

Autora: Ona Sastriques Figuerola
Curs: 2n BAT B
Tutora del treball: Dolors Solé
Data: 11-12-2024

A les dones que han fet créixer els castells.
Sou la pinya i el pom d'una tradició
que s'enlaira amb la vostra il·lusió.
Ona Sastriques

AGRAÏMENTS

Vull mostrar la meva consideració a totes les persones que han estat entrevistades i han realitzat el qüestionari.

Especial menció a l'Aitana de la Varga i la Marta Calull per la seva implicació desinteressada en l'elaboració del meu projecte.

Agraïment sincer a la meva tutora del treball de recerca, Dolors Solé, per la seva ajuda i insistència durant la realització del treball amb la finalitat d'aconseguir un projecte òptim.

Finalment, voldria agrair al meu pare per encomanar-me la passió per aquesta tradició tal com ell ho va obtenir del seu pare.

ABSTRACT

CATALÀ

Aquest treball s'ha basat en la recerca d'informació del rol que la dona ha tingut dins del món casteller des dels seus inicis.
L'objectiu principal no és altre que fer palesa la importància de la dona per tal d'aconseguir fites històriques en el món dels castells impensables fa dues dècades.

La metodologia que s'ha emprat per dur a terme la recerca ha estat essencialment mitjançant la comunicació oral, ja sigui mitjançant diverses entrevistes realitzades a dones estratègicament seleccionades, pels rols que ocupen dins la colla i la generació a la qual pertanyen. A més, s'ha obtingut una gran part de la informació a través dels resultats d'una enquesta provinents de membres actius en colles castelleres.

També per mitjà de l'observació tant en el museu casteller, l'assistència a diferents diades castelleres, com ara el concurs de castells, han estat útils per l'elaboració d'aquest treball.

ANGLÈS

This research focuses on the role of women in the world of castells (human towers) from its beginnings. The main objective is to highlight the importance of women in achieving historic milestones in the world of castells that were unthinkable just two decades ago.

The methodology used for this research was primarily based on oral communication, through interviews with women strategically selected for the roles they occupy within the group and the generation they belong to. In addition, a significant amount of information was gathered through the results of a survey conducted among active members of castell-related groups.

Observation at the castell museum, attending various castell events, such as the Castell Competition, also played an important role in the development of this research.

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ 6

2. ORIGEN DELS CASTELLS 8

2.1 La Moixiganga 8

2.2 Vall de valencians 8

3. HISTÒRIA DELS CASTELLS 10

3.1 Inicis 1791-1850 10

3.2 L'època d'or 1851-1893 10

3.3 La decadència 1894-1925 11

3.5 Recuperació dels folres 1969-1980 12

3.7 L'excel·lència i la postpandèmia 13

4. HISTÒRIA DE LES DONES ALS CASTELLS 15

5. LA PRIMERA DONA CASTELLERA 17

6. FIGURES FEMENINES EN EL MÓN CASTELLER 18

7. LA CCCC COM A IMPULSORA DELS PLA D'IGUALTAT A LES COLLES CASTELLERES 22

8. JORNADES D'EQUITAT 24

PART PRÀCTICA 27

9. ENQUESTA 30

9.1 Conclusions de l'enquesta 34

10. ENTREVISTES A DONES INFLUENTS 35

11. ENTREVISTES CAPS DE COLLA 41

12. COMPARACIÓ ENTRE ELS DOS CAPS DE COLLA 44

13. CONCLUSIONS 46

BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA 47

1. INTRODUCCIÓ

Gràcies al meu pare, des de ben petita m'ha fascinat veure i sentir l'adrenalina castellera. Ell em portava cada divendres a assaig i quan jo veia persones enfilant-se sobre d'altres no podia parar de contemplar-ho.

Vinc de família castellera, ja que el meu avi va ser fundador de la colla dels Xiquets del Serrallo l'any 1987. Però actualment, sóc membre de la colla dels Xiquets de Tarragona, juntament amb el meu pare i la meva cosina.
Per aquest motiu, quan va arribar el moment de plantejar el meu treball de recerca no vaig tenir dubtes en enfocar-lo cap aquest àmbit.
Vaig contemplar diverses opcions, però ja que, malauradament vivim en una societat amb moltes desigualtats i injustícies vaig pensar a dedicar el meu treball a la figura femenina dins d'aquest món.

Tot i que en la meva percepció personal mai m'ha semblat veure cap mena d'injustícia als castells en relació amb la dona, ja que avui en dia és una figura fonamental per a fer un castell sé que en els inicis no era molt habitual veure dones a la plaça, així que vaig pensar a fer recerca per a veure l'evolució i fer una comparació.
La hipòtesi que em vaig plantejar va ser des de quin moment les colles castelleres van deixar de ser formades únicament per figures masculines per a passar a ser mixtes i de quina manera aquest fet va suposar algun canvi de mentalitat i en la forma de fer els castells.

Per la realització d'aquest treball vaig proposar-me una sèrie d'objectius.
A partir de la lectura de treballs i webs informatives, així com de les entrevistes realitzades a dones amb especial dedicació i experiències he elaborat el marc teòric. Aquest consta d'una introducció on explicaré la història dels castells, així com descriure diferents biografies femenines que han estat cabdals en les colles castelleres.

Els meus objectius per elaborar aquest treball són:

- Investigar com ha evolucionat la figura de la dona al llarg de la història, des dels seus inicis.
- Esbrinar com ha aconseguit fer un canvi i ser indispensable en un món dominat per homes.
- Fer adonar de la importància que té la dona als castells, dins dels castells i a la plaça. Sobretot, en equips tècnics.
- Conèixer i donar importància a diverses dones importants i influents en el món casteller.

La part teòrica del treball és producte d'una metodologia basada en l'anàlisi i buidatge de fonts, tant procedents d'internet com de bibliografia reconeguda en el camp estudiat. En primer lloc, aquesta part del projecte té com a objectiu informar de la història dels castells i la seva ideologia des dels seus inicis. En segon lloc, mostrar l'evolució de la dona dins del món casteller.

La part pràctica del treball és completament diferent. Primerament, duc a terme una sèrie d'entrevistes entre diferents dones importants i influents de diferents colles, però amb un mateix objectiu. Finalment, elaboro un estudi sobre el reconeixement de la situació de la figura femenina al món casteller des dels seus inicis.

2. ORIGEN DELS CASTELLS

Els castells van néixer a partir del ball de valencians i la moixiganga. Es tracta de dues figures que trobem actualment als seguicis populars dels pobles.

2.1 La Moixiganga

És la representació de la vida de Jesucrist a partir de figures humanes, aquesta va néixer al segle XVII a la Comunitat Valenciana.
És l'element que tanca el seguici popular.
El mot Moixiganga deriva de la paraula en àrab moaxina o magxihuacha, que significa reunió de gent emmascarada que porta vestits blancs recoberts de flors.
Aquest ball es va anar estenent i avui en dia s'han fet diverses versions segons la localitat.

Imatge 1: Moixiganga de Tarragona fent un misteri.
Font: La Moixiganga celebra el cuarto de siglo de la recuperación del Baile con la 'D'construcció'

2.2 Vall de valencians

Imatge 2: Vall de valencians de Tarragona.
Font: El Ball de l'Eixida i el Ball dels Valencians | Associació Cultural Guixanet

Prové del ball de valents a la Comunitat Valenciana. Durant el segle XVIII aquest ball es va estendre per als camps de Tarragona. Consistia a fer torres humanes.
La figura final amb què acabava el ball va anar guanyant protagonisme. El 1770 la figura humana va arribar als sis pisos.
Amb el desacord polític de l'època, aquest grup es va dividir en dos i va arribar fins a la competició, l'objectiu era fer una figura final amb força altura i complicada per a superar els altres grups de ball de valencians.

Aquests balls van anar evolucionant fins que es van estendre per tota Catalunya al segle XVIII, especialment pel Camp de Tarragona, el Penedès i el Garraf.
Finalment, aquesta competició va ser apropiada per Valls fins a convertir aquesta figura en els actuals castells. La colla de Valls rebia el nom de ball dels Valencians, ja que destacava el seu origen. Anys més tard, la colla va ser anomenada Xiquets de Valls, i es va fer tan popular que, un cop abandonats els Balls dels Valencians, es podia dir fer castells com fer Xiquets de Valls.

3. HISTÒRIA DELS CASTELLS[1]

3.1 Inicis 1791-1850

Entre 1801 i 1850 Valls es va convertir en una de les localitats catalanes més importants, allà va ser on va evolucionar la tradició d'alçar torres humanes. A causa de les desigualtats ideològiques la colla vallenca es va dividir en dues, *els Pagesos* i *els Menestrals*. La rivalitat entre aquestes dues colles, junt amb una millora tècnica dels castellers, les va portar a assolir els primers castells de vuit pisos així com elevar aquestes construccions a altres places del territori.

A partir de 1841, Tarragona, Valls i Vilafranca van formar el triangle casteller per excel·lència i el 1849 es va documentar, per primera vegada, el nom "Xiquets de Valls".

Imatge 3: Mostra d'un castell fet pels Xiquets de Valls (1890).
Font: Origen dels castellers - Servei Local de Català de Castelldefels

3.2 L'època d'or 1851-1893

L'Època d'Or va tenir lloc entre el 1851 i el 1893, entre aquestes dates es va fer el primer castell de nou. El 1851 per les festes de Tarragona una colla sense determinar va aconseguir descarregar el tres de nou amb folre al segon intent, ja que al segle XIX un castell no es considerava assolit si no aconseguia descarregar-lo. Més tard, l'aparició del còlera, que es va estendre per gran part del territori, va provocar un breu estancament en la progressió del món casteller. Tot i això, el 1858 les colles vallenques van descarregar els primers pilars de vuit. Durant la segona meitat de segle les colles de Valls van aixecar castells d'alta dificultat en diverses actuacions en poblacions històriques com Valls, Tarragona, Vilafranca.

---

[1] BERTRAN LUENGO, Jordi, *Breu història dels castells i la muixeranga als Països Catalans*, Lleida: Pagès Editors, 2019. BROTONS NAVARRO, Xavier, Castells i castellers.

Més tard van aparèixer altres colles noves com a Montblanc, Igualada, Tarragona, Torredembarra i l'Espluga de Francolí, el fet casteller es va introduir en diferents àmbits de la cultura.

El 1862 va aparèixer la primera referència a la denominació de Vella aplicada a una colla de Valls, utilitzada per la premsa tarragonina. Per altra banda, l'altra va passar a denominar-se Nova.

L'any 1881 les colles dels Xiquets de Valls van protagonitzar les millors actuacions de l'època, amb castells com el quatre i el tres de nou "nets" i el dos de vuit "net". L'any 1893, per la Festa Major del Vendrell, es va documentar el darrer castell de nou.

3.3 La decadència 1894-1925

La decadència va ser el període en què els castells van passar pel seu pitjor moment. Aquesta etapa va començar amb l'últim castell de nou pisos del segle XIX i es va donar per acabada l'any 1925, que per diversos factors va aparèixer un clar punt feble en el nombre d'actuacions, els castells assolits i l'activitat de les colles.

Imatge 4: Actuació dels castellers del Vendrell de les colles Mirons i Caneles l'any 1930.
Font:
https://xiquetsdetarragona.cat/arxiu/index.php?pag=2&option=com_content&view=article&id=6&Itemid=131&

I és que finals del segle XIX, certs sectors de la societat van començar a veure els castells com una activitat inapropiada i antiquada. Paral·lelament, la crisi de la fil·loxera, el creixement de la indústria, la preferència dels joves per noves activitats de lleure, així com l'envelliment dels líders castellers, van afectar negativament els castells, els quals van quedar en una aportació i influència mínima. Els Xiquets de Valls van anar disminuint la seva presència a moltes places i, d'aquesta manera, algunes poblacions van recuperar el costum d'alçar castells pels aficionats locals.

3.4 Renaixença 1926-1936

Aquest període va començar l'any 1926, època en què es va recuperar el nivell de les construccions i l'activitat castellera. La creació dels Xiquets de Tarragona i els Nens del Vendrell el 1926 va suposar un punt d'inflexió dins el panorama casteller. L'inici de l'activitat castellera d'aquestes dues colles, alçant els primers castells de set, va motivar als Xiquets de Valls a recuperar castells com ara el dos de set i el quatre de vuit, i carregar el tres de vuit, cosa que va suposar el moment imparable dels castells. Totes les colles del moment van mantenir una progressió positiva fins que l'esclat de la Guerra Civil el 1936 ho va retorçar tot.

3.5 Estancament 1939-1968

Quan va acabar la Guerra Civil, les autoritats franquistes van identificar les colles castelleres com un element de cultura popular al servei del govern que aquest el va utilitzar per donar una bona imatge davant la societat. Per imposició de l'alcaldia, les dues colles vallenques van ser unificades en una de sola. Tant al Vendrell com a Tarragona, els castellers que van sobreviure al conflicte van formar també una única colla. Tot i aquesta nova realitat, a poc a poc es va anar recuperant l'activitat castellera i es va assolir el punt més àlgid entre els anys quaranta i cinquanta, amb la construcció del tres de vuit com a protagonista. A més a més, el 1947 van reaparèixer les dues colles vallenques amb els noms de Colla Vella i Muixerra, més tard el 1951 es van recuperar les dues colles tarragonines amb els noms de Colla Vella i Colla Nova dels Xiquets de Sant Magí. L'activitat castellera va tornar a experimentar un nou decaïment, fet que va provocar que les colles es mostressin poc receptives a canviar els seus èxits. Així i tot, els concursos de Barcelona van esdevenir una gran ocasió per a donar a conèixer les colles castelleres.

3.5 Recuperació dels folres 1969-1980

Amb la rivalitat entre la Colla Vella dels Xiquets de Valls i els Nens del Vendrell, es van recuperar construccions del segle anterior com el cinc de vuit carregat, el dos de vuit i el pilar de set, aquests dos afegint el folre. El 1970, a Tarragona, es va recuperar el concurs de castells amb un duel entre la Colla Vella de Valls i els Nens del Vendrell, amb victòria dels vendrellencs descarregant el primer dos de

vuit amb folre del segle XX. Els Castellers de Vilafranca i la Colla Joves Xiquets de Valls es van incorporar a les colles castelleres més importants i el nombre de grups va continuar augmentant significativament. A més a més, es van incorporar grups de joves i els primers grups de grallers propis de les colles.

3.6 Segona Època d'Or 1981-1992

La Segona Època d'Or es destaca la recuperació dels castells de nou i el cinc de vuit. L'any 1981, en la diada de Santa Úrsula, diada molt destacada pel món casteller, la Colla Vella i la Colla Joves Xiquets de Valls van descarregar, respectivament, el primer quatre de nou amb folre i el primer cinc de vuit del segle. L'any següent la Colla Vella va carregar el primer tres de nou amb folre de la centúria, però aquest no fou descarregat fins al 1986, per part de la Colla Joves.

A finals de la dècada els Castellers de Vilafranca i els Minyons de Terrassa es van sumar al selecte grup de colles de nou.

Les colles també van fer un pas endavant en incorporar la dona, alhora que es van modernitzar els sistemes d'assaig i l'àrea administrativa.

3.7 L'excel·lència i la postpandèmia

L'any 1993 els Minyons de Terrassa van carregar el dos de nou amb folre i manilles, i la Colla Vella dels Xiquets de Valls el va descarregar l'any següent.

A partir d'aquest moment, les colles de nou van experimentar una progressió espectacular i van continuar recuperant castells del segle XIX. A més a més, es van crear nous castells, com el tres de deu amb folre i manilles, el quatre de deu amb folre i manilles o el tres de nou amb folre i agulla.

El nombre de colles va créixer i van aparèixer colles fora de Catalunya, des de Xile a la Xina, i es van manifestar les primeres colles universitàries.

Més tard, al 2006, es van implantar el casc i els estudis mèdics per la Coordinadora de Colles Castelleres amb l'objectiu de garantir plena seguretat.

L'any 2019 la Colla Vella i la Colla Joves Xiquets de Valls van carregar, en la mateixa diada, el tres de nou sense folre. L'any següent va esclatar la pandèmia de la Covid-19 i, en conseqüència, es va paralitzar l'activitat castellera.

L'any 2021 es va anar incorporant a poc a poc l'activitat de nou, limitant el nombre d'assistents als assajos i establint un seguit de mesures sanitàries.

Ràpidament, les colles més grans, van recuperar l'estat de forma i l'1 de novembre de 2022 els Castellers de Vilafranca van carregar el pilar de nou amb folre i manilles.

L'últim castell de gamma extra vist a plaça ha estat el nou de nou amb folre carregat per la colla vilafranquina en la diada de Tots Sants de 2023.

Imatge 5: 9 de 9 de Vilafranca a la diada de Tots Sants l'any 2023.
Font: Els Castellers de Vilafranca fan història i carreguen l'inèdit 9 de 9 amb folre a la diada de Tots Sants

4. HISTÒRIA DE LES DONES ALS CASTELLS

La realitat és que fins no fa gaire la presència de les dones participant en els castells de moltes colles era encara testimonial. Es diu que el paper de la dona al món casteller és el millor exemple de l'evolució social als castells.

Aquesta participació va començar als anys trenta i quaranta del segle XX. En aquells temps, els castells eren considerats cosa d'homes, però degut a la manca de canalla els pares es van veure obligats a aportar a les seves filles a la part més alta del castell.

Aquestes figures femenines perdien el seu lloc a la colla quan arribaven a l'adolescència, ja que no es creia que tenien la suficient força per a aguantar un castell. Les mares d'aquestes nenes també anaven a les places a animar a les seves filles. Però, a mitjans del segle XX, encara avui es guarda el record del paper que tenien les dones dels màxims responsables de les colles, preparant la roba dels castellers i de la canalla, el menjar, i tot el necessari per a una sortida que acostumava a allargar-se tot el dia, quan els mitjans de transport eren uns altres. A més a més, no portaven la indumentària castellera, és a dir, no duien camisa.

La incorporació de la dona al món casteller de forma massiva i important va tenir lloc a la colla dels Minyons de Terrassa cap al 1970. Quan es va fundar, la colla va acceptar la participació de les dones per primera vegada, van demostrar a tot el món casteller que la incorporació de la dona a les colles no només era situar el fet dins la normalitat, sinó que van demostrar que aquesta incorporació esdevenia clau pel progrés de qualsevol agrupació, tant en l'àmbit tècnic, com social.

Imatge 6: Minyones de Terrassa l'any 1970
Font: Quatre dècades de la revolució de les Minyones de Terrassa

Finalment, el 31 de gener de 1981 es van presentar les "Minyones".

Va ser una manera per a manifestar tot el que mai s'havia dit. Aquesta colla va tenir un impacte important, ja

que va suportar comentaris de tota mena.

La posició d'una dona al tronc encara trigarà a generalitzar-se. Entre el 2006 i 2014 un terç dels castellers catalans eren dones. Tècnicament, han contribuït a alleujar el pes i assolir castells més complexos.

5. LA PRIMERA DONA CASTELLERA

Imatge 13: L'Aurora, la primera castellera del món amb els seus germans.
Font: L'Aurora, la primera castellera del món

Aurora Batet nascuda a Reus l'any 1936, va ser la primera dona a pujar a un castell l'any 1947 amb tan sols 7 anys.
Aquesta provenia de Tarragona de família castellera.
La seva família és fundadora de la colla Xiquets de l'Eramprunyà.

Els seus germans i pare practicaven castells a la Colla Vella dels Xiquets de Valls. A causa de la vida laboral del pare a Gavà, es va formar una nova colla, els Xiquets de l'Eramprunyà. Gràcies a tots els coneguts del pare va poder reunir a gairebé tots els joves del poble, els que van participar per fer bons castells.

Per Aurora era tot un mèrit, ja que el seu pare havia fundat la primera colla castellera on hi formava part una noia.

Ella mateixa afirma que el 1948, els castells eren formats per només homes i ella era l'única figura femenina. Afirma que a causa de la manca de canalla ella sempre era dalt de tot i pujava molt sovint. Més tard la colla fundada pel seu pare es va dissoldre i va decidir tornar a la seva antiga colla. Allà, continuava pujant, destaca que va actuar davant de Franco. Finalment, quan tenia 14 anys ja no va ser acceptada. No donava bona imatge una noia adolescent als castells, deien que era estrany. *Jo hi anava amb els meus germans i amb el meu pare i no passava res. Per a mi era normal i a ningú se li feia estrany. Jo era la reina de la colla, tothom m'estimava molt… La "bateta", em deien.*

Va ser la primera dona a pujar als castells de forma regular, des del 1947 fins a 1951. Avui en dia amb 88 anys és la padrina dels castells de Gavà i està molt orgullosa del que ha aconseguit.

6. FIGURES FEMENINES EN EL MÓN CASTELLER

A continuació s'expliquen les figures femenines més importants fins al moment que van ser cabdals per a aconseguir una igualtat entre home i dona dins del món casteller i és que fins no fa gaires anys, la dona no tenia un paper molt destacable al món dels castells. Tot i que la situació ha millorat en els darrers anys, encara persisteixen desigualtats: hi ha molt poques dones en llocs directius a les colles, i fins i tot es mantenen algunes actituds masclistes entre certs castellers.

6.1 Júlia Montserrat

Membre de la Colla dels Joves de Valls. Amb tan sols 24 anys va ser la primera dona a fer de quarts en un 4 de 9 amb folre el 3 d'agost de 2023 a la diada castellera de Firagost. També ha descarregat a quarts un castell encara més difícil, el quatre de nou sense folre el 30 d'agost de 2013 a la diada de Sant Fèlix.

Imatge 7: Júlia Montserrat en una diada.
Font: https://x.com/jmontserrat99

"Una dona ha de demostrar el triple que un home, en tots els àmbits, i també en els castells." (Montserrat, 2023)

6.2 Montse Albà

Membre de la colla dels Bordegassos de Vilanova. Va començar a fer castells l'any 1991, va integrar-se gràcies als seus 5 germans que la van animar a participar.

Va ser pionera, ella va obrir el camí quan més costava fer-ho. Encara que ara per ara les dones actuals caps de colla no arriben ni a la xifra del 20%.

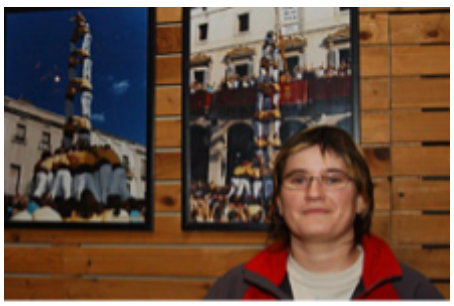

Imatge 8: Montserrat Albà
Font: Montse Albà és la nova cap de colla dels Bordegassos de Vilanova

Quan ella va entrar a la colla hi havia molt poques dones, també la seva colla l'any 1979 va ser la primera en posar una aixecadora en un castell de 8.

Ha ocupat diferents posicions, fent de baixos en castells de set i vuit, segona en castells de set,

vuit i en el tres de nou. Més tard, en l'època gloriosa dels Bordegassos va ser cap de canalla. I, finalment primera cap de colla dels bordegassos i primera dona cap de colla en el món casteller.

"Si fa uns 200 anys que es fan castells les dones ens hem passat més 150 planxant camises." (Albà, 2023)

6.3 Helena Llagostera

Membre de la Colla Jove dels Xiquets de Valls. Va integrar-se a la colla cap al 1980 quan era petita per la seva pròpia voluntat i a amagades dels seus pares, ja que no la deixaven anar en un ambient tan ple d'homes.

Imatge 9: Helena llagostera amb la canalla dels Joves de Valls.
Font: Als anys vuitanta, els castells no eren... - Revista Castells | Facebook

Va començar a incorporar-se al tronc el 1984 i des d'aleshores ha pujat en bona part dels grans castells de la seva colla, com el 4 de 9 sense folre, el 5 de 9 amb folre o intents de 3 de 9 sense folre.

És la única dona a ser cap de colla d'una de les cinc colles grans.

També s'ha convertit en un mirall per a moltes nenes i dones que fan castells.

6.4 Cuca Ferrer

Membre de la colla Xiquets de Tarragona. Fa 50 anys que fa castells.

Imatge 10: Cuca Ferrer
Font: Cuca, la xiqueta que s'enfilà a la pomera

Nascuda el 17 de gener de 1963. La seva integració a la colla va ser als començaments dels anys 70, però l'any 1974 va ser quan va començar a fer castells amb regularitat. En aquells temps no hi havia cap nena pujant als castells, és per això que va ser la primera dona a pujar a un castell amb regularitat a Tarragona. Aquest mateix any va fer el pilar caminant com a terç. Ha viscut dues etapes a la colla, primerament a la seva infantesa va fer d'enxaneta, acotxadora i dosos. Anys més tard quan va arribar a l'adolescència la van rebutjar per pujar i va decidir aprendre a tocar la gralla per a

seguir sent membre de la colla. Més tard cap al 84 li van proposar tornar a enfilar-se i així ho va fer. Actualment segueix sent activa a la colla ocupant posicions de tap, i pinya.

6.5 Maria Dern

Membre de la colla dels Minyons de Terrassa. Aquesta colla va anar integrant un gran nombre de dones i anys més tard la colla era plena de figures femenines. Aquestes, el 1980 van decidir formar una colla anomenada Minyones, on Maria Dern era una de les caps de colles. Aquesta colla mostrava la reivindicació de les dones, el primer castell femení amb què la colla va sorprendre a tot el món casteller va ser un 4de6 amb dones al tronc a partir del pis de segons. Les Minyones van estar sorprenent a tothom fins al 1984, que van considerar haver complert el seu objectiu.

LA VANGUARDIA

El feminismo llega a los «castells»

La «tercera edad» quiere ir al frente

Imatge 11: Portada la Vanguardia dedicada a les minyones.
Font: Les pioneres dels castells: "No hi ha igualtat encara entre dones i homes a les colles"

"Les noies ja s'havien integrat plenament a la colla i havíem tocat sostre. No podíem progressar i no tenia gaire sentit seguir."
(Dern, 2023)

6.6 Trinidad Corchero

Membre de la colla de Sant Pere i Sant Pau. Va començar a fer castells amb els Nois de la Torre els anys 80, sorprenia que una dona fes de terç en un castell de set. Actualment, té 70 anys i fa de crossa, el que sorprèn a les persones és que segueixi fent castells amb la seva edat.

Imatge 12: Trinidad Corchero del Pino encara es manté en actiu als 70 anys
Font: Les pioneres dels castells: "No hi ha igualtat encara entre dones i homes a les colles"

Imatge 13: Pachicha Mallol
Font: Les pioneres dels castells: "No hi ha igualtat encara entre dones i homes a les colles"

6.7 Pachicha Mallol

Membre dels Xiquets del Serrallo. Va néixer el 25 de desembre del 1953 al barri del Serrallo. Ella considera que sempre li han agradat les

activitats masculines. Va començar a treballar amb tretze anys fent feines "d'homes". Més tard, també va jugar al Nàstic amb disset anys i va acabar jugant a l'espanyol durant divuit anys.

Al món casteller és nomenada *Pachicha.* El 1988, feia de baixa, posició que ni abans ni ara és habitual veure una dona. Més tard va ser la presidenta de la colla.

7. LA CCCC COM A IMPULSORA DELS PLA D'IGUALTAT A LES COLLES CASTELLERES

L'any 1989, neix la CCCC en mans de la Coordinadora de Colles Castelleres de Catalunya, entitat amb l'objectiu de representar els interessos comuns de les colles i a promocionar el món casteller. Sobretot es va assegurar que l'activitat castellera estigués protegida per assegurances adequades que cobrissin qualsevol risc associat. (*El far cooperatiu*, s.n)

En l'actualitat, la formen prop de 100 colles i el seu protagonisme és més rellevant que mai. Segueix sent l'entitat que gestiona les assegurances mèdiques de les colles i qui promou la investigació de nous mètodes de prevenció de riscos en els castells.

La Coordinadora de Colles Castelleres de Catalunya treballa prioritàriament:

1. Seguretat i prevenció
2. Comunicació
3. Valors socials del fet casteller
4. Prestigi social
5. Capacitat d'entesa

Això es tradueix en l'impuls que dona la CCCC a projectes com l'acollida de nouvinguts "Tots som una colla" o l'estudi de noves mesures de seguretat i prevenció en l'activitat castellera.

Aquest pla inicia una etapa on al març del 2023 posa en marxa ser un instrument estratègic per integrar la igualtat d'oportunitats a tot el món casteller. L'entitat La Sal va ser encarregada de l'elaboració d'aquesta 'Guia per la diagnosi, disseny i implementació del Pla d'Igualtat' a les colles, amb la col·laboració de la pròpia Coordinadora i de la Comissió d'Equitat.

En aquest pla es desenvolupa una anàlisis de la situació en termes d'igualtat entre dones i homes al món casteller a través d'una diagnosi amb elements

participatius per identificar les situacions de desigualtat i discriminació cap a les dones.

S'han definit set àmbits de treball per estructurar l'autodiagnosi a cada colla amb els ítems que cal investigar i la manera d'avaluar la informació en cadascuna de les àrees:

1. Cultura i gestió organitzativa
2. Estructura interna i òrgans de decisió
3. Assetjament sexual i per raó de sexe
4. Seguretat i prevenció; assajos, activitats, festes i diades; comunicació, i formació.

Imatge 14: Marta Sancho, creadora de la CCCC.
Font: La Coordinadora posa en marxa el Pla d'Igualtat Marc per integrar la igualtat d'oportunitats al món casteller

8. JORNADES D'EQUITAT

La comissió d'equitat de la Coordinadora de Colles Castelleres de Catalunya (CCCC) organitza des de l'any 2019 les Jornades d'equitat del món casteller.
Durant tres anys consecutius (2021, 2022 i 2023) participen en les jornades realitzant un taller formatiu dins la programació. (El far cooperatiu, s.n)

Se centren a treballar diferents temes relacionats amb la diversitat dins el món casteller i en com garantir la igualtat dins la diversitat. Pretén revertir les discriminacions per raó de raça i orientació sexual.
Aquesta jornada neix com a iniciativa de la Comissió d'Equitat i tracta de temes necessaris, fent especial èmfasi en racisme, gènere i LGTBifòbia.
L'objectiu és treballar des de la prevenció, la sensibilització i l'abordatge des de diferents àmbits de treball com són l'educatiu o el jurídic.

Els tres tallers que es realitzen són:

1. Llenguatge inclusiu
2. Gestió emocional de les diferències
3. Espai col·lectiu per compartir experiències en l'abordatge de situacions de violència a les colles

Les colles són un reflex de la societat i, per tant, no estan exemptes dels valors patriarcals i masclistes que imperen actualment. En aquest sentit, cal donar resposta a totes les situacions de discriminació o desigualtat que puguin sorgir.

Imatge 15: Reunió dels membres que col·laboren
Font: Jornada Equitat CCCC - El Far Cooperatiu

Donen importància a la sensibilització sobre tots aquests temes, reforçant els valors castellers, en tant que valors humans, els

quals són bandera i identitat de l'activitat cultural: els castells, les colles i les persones que les integren.

Aquestes, han sigut celebrades a diverses localitats per a fomentar la seva importància.

1. **VI Jornada d'equitat del món casteller (Tarragona, 2024)**
   Celebrada el 30 de novembre del 2024, coincidint amb la setmana del Dia Internacional per a l'Eliminació de la Violència contra les Dones. La jornada està dedicada a analitzar les cures, els rols de gènere i l'arrelament de persones nouvingudes.

2. **V Jornada d'equitat del món casteller (Vilafranca del Penedès, 2023)**
   Celebrada el 25 de novembre a Vilafranca del Penedès, coincidint amb el Dia Internacional per l'Eliminació de la Violència contra les Dones. Se centra en la maternitat, l'empoderament i l'assertivitat i amb els Xicots de Vilafranca com amfitrions.

3. **IV Jornada d'equitat del món casteller (l'Arboç, 2022)**
   Celebrada el 26 de novembre al local dels Minyons de l'Arboç, la colla amfitriona. L'objectiu és fer valdre la importància dels protocols d'acció a les colles, les persones assistents es divideixen en dos grups:
   - Comunicació inclusiva
   - Espai per compartir experiències en l'abordatge de situacions de violència a les colles

4. **III Jornada d'equitat del món casteller (Girona, 2021)**
   Celebrat al local dels Marrecs de Salt el 27 de novembre.
   Per aconseguir els objectius proposats es fan diversos tallers:
   - Treball en grups no mixtes per poder compartir experiències des de la sororitat
   - Treball en grups mixt per poder treballar la gestió d'aquestes realitats.

- Tractar des d'un enfocament positiu com rebem a les persones des del punt de vista de la diversitat, sigui per procedència, cultura o identitat.

5. **II Jornada d'equitat del món casteller (virtual, 2020)**
   Celebrada el 28 de novembre del 2020, els principals objectius eren treballar l'orientació sexual en espais de lleure, el llenguatge intrusiu i finalment recomanacions per a superar aquest tipus de conflictes.

6. **I Jornada d'equitat del món casteller (el Prat de Llobregat, 2019)**
   Durant la temporada 2019, es recullen les experiències i realitats de 1.871 persones de tot el món casteller, després d'un enquestat de preguntes al voltant del masclisme, el racisme i LGTB-fòbia.
   Aquesta jornada tracta l'educació sexual en espais de lleure en el que es reflexiona sobre la importància del consentiment i les línies que només pot marcar cadascuna de les persones per tal que es respectin les seves necessitats i voluntats. Finalment, es dirigeix una sessió sobre llenguatge inclusiu amb una reflexió, eines i recursos per a avançar cap a un llenguatge inclusiu amb el qual tothom se senti identificat.

PART PRÀCTICA

9. ENQUESTA

L'objectiu principal de l'entrevista és explorar les percepcions i experiències dels castellers/es en relació amb el rol de les dones en el món casteller, analitzant com es percep la seva integració i contribució dins les colles castelleres. També si existeix algun prejudici de gènere en la participació i les tasques assignades. Aquesta recerca també busca entendre les diferències en la integració inicial, la percepció del paper de la dona, i els factors que influeixen en la dinàmica de gènere dins les colles.

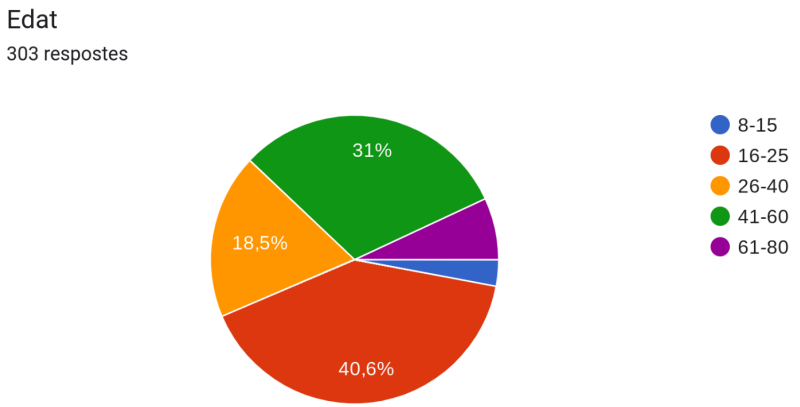

S'observa que quasi la meitat de votants, un 40,6%, 123 persones tenen entre 16 i 25 anys. Seguidament, la segona edat predominant, amb un 31%, 90 persones estan a la franja de 21 i 60 anys. Darrere d'aquesta edat amb un 18,5%, 56 castellers/es entre 26 i 40 anys. Un 6,9%, 21 persones entre 61 i 80 anys. Finalment, el 3% dels votants, 9 persones tenen entre 8 i 15 anys.

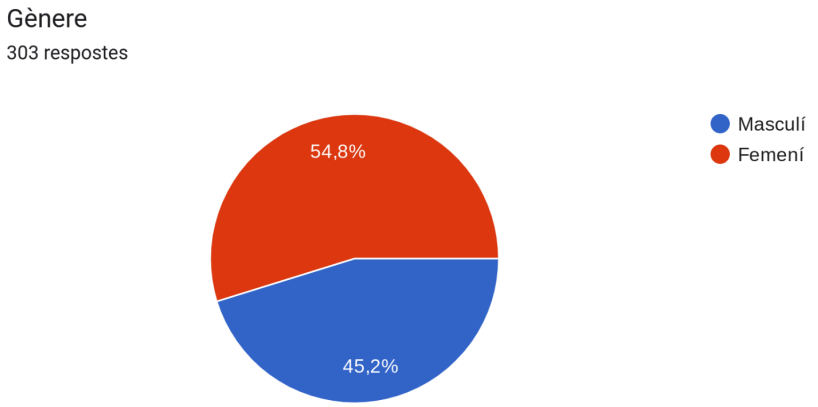

Es veu que més de la meitat dels votants són figures femenines, un 54,% que resulten 166, i l'altra part dels participants són figures masculines, un 45,2% que equivalen a 137.

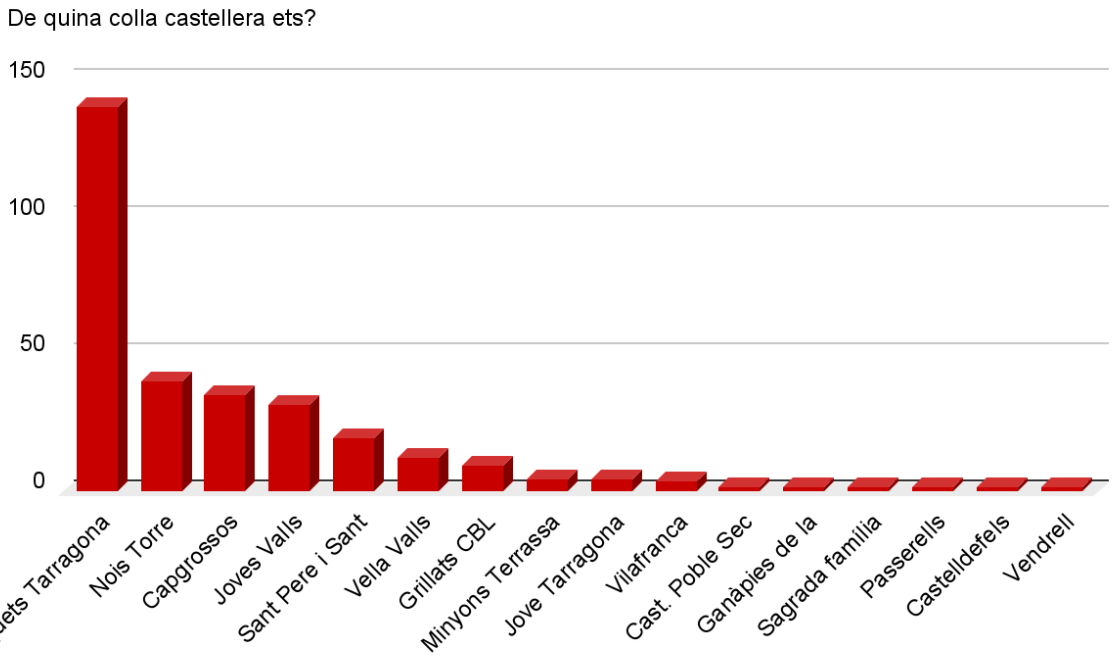

En aquesta pregunta, la gran majoria, és a dir 140 persones formen part de la colla Xiquets de Tarragona. Seguidament, hi ha 40 Nois de la Torre, 35 Capgrossos de Mataró, 19 de Sant Pere i Sant Pau, 12 de la Colla Vella dels Xiquets de Valls, 9 Grillats CBL, 4 Minyons de Terrassa, 4 de la colla Jove dels Xiquets de Tarragona, 3 Castellers de Vilafranca i finalment, un membre de

Ganàpies de la UAB, Castellers de la Sagrada Família, Passerells, Castelldefels i Nens del Vendrell.

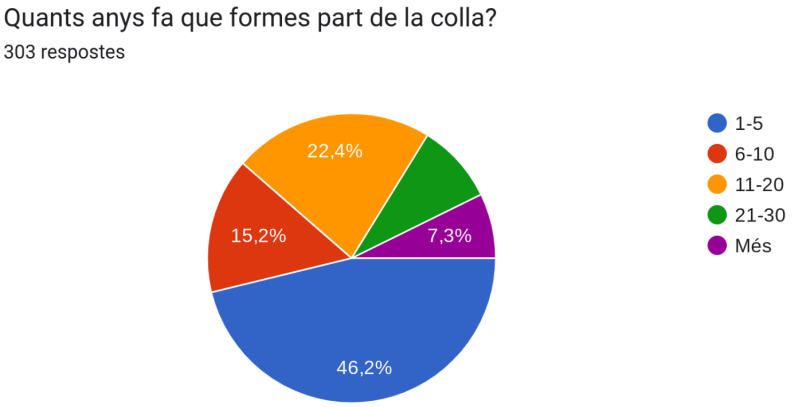

Es pot veure que una considerable part de castellers/es, un 46,2%, 140, fa entre 1 i 5 anys que forma part de la colla. Seguidament, un 22,4%, 68 persones fa entre 11 i 20 anys i un 15,2%, 46 votants fa entre 6 i 10 anys que són integrants d'una colla. També un 8,9%, 27 persones fa entre 21 i 30 anys que són fidels dels castells. Finalment, sorprenentment, un 7,3%, 22 persones fa més de 30 anys que formen part de la colla.

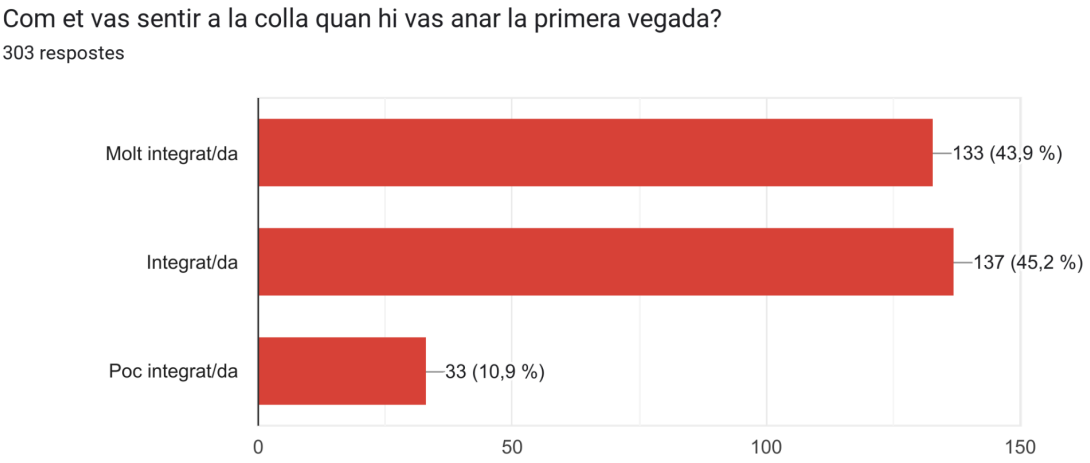

Com es pot visualitzar 137 castellers/es, el 45,2%, quan es van iniciar a una colla es van sentir moderadament integrats. Amb un 2,7% menys, és a dir 133 es van sentir molt integrats. Finalment, el 10,9%, és a dir 33 persones, 21 figures femenines i 12 masculines van sentir-se poc integrats.

En aquesta pregunta s'observa que 215 castellers/es, el 71% creu que es preferia que s'apuntés un home. Seguidament, el 28,1%, és a dir, 85 persones creuen que es preferia per igual que s'apuntés un home que una dona. Finalment, l'1%, és a dir, 3 persones, creuen que es preferia que s'apuntés una dona.

En aquesta pregunta quasi el 100%, 282 de les persones votants creuen que el paper de la dona ha evolucionat al llarg dels anys. Per altra banda, el 0,7% pensen que no. Per últim, el 6,3%, és a dir, 19 castellers/es pensen que això depèn de la colla.

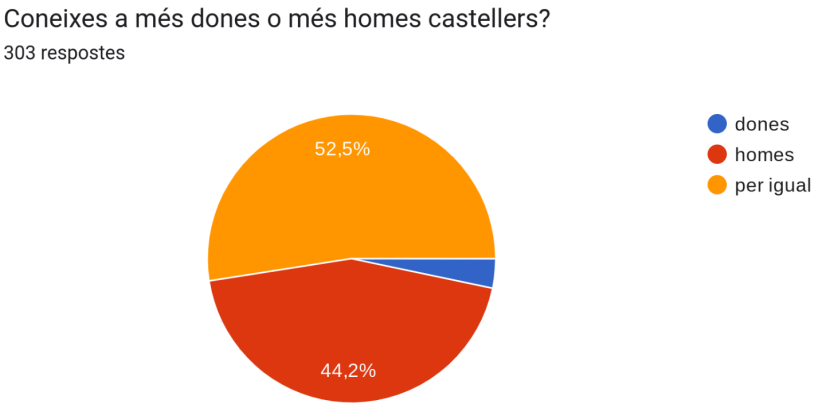

En aquesta pregunta hi ha gairebé un empat entre homes i per igual, el 52,5%, 159 persones, coneixen a més homes castellers i el 44,2%, 134 persones, coneixen a homes i dones castelleres per igual. Finalment, amb un 3,3%, 10 persones, coneixen a més dones castelleres.

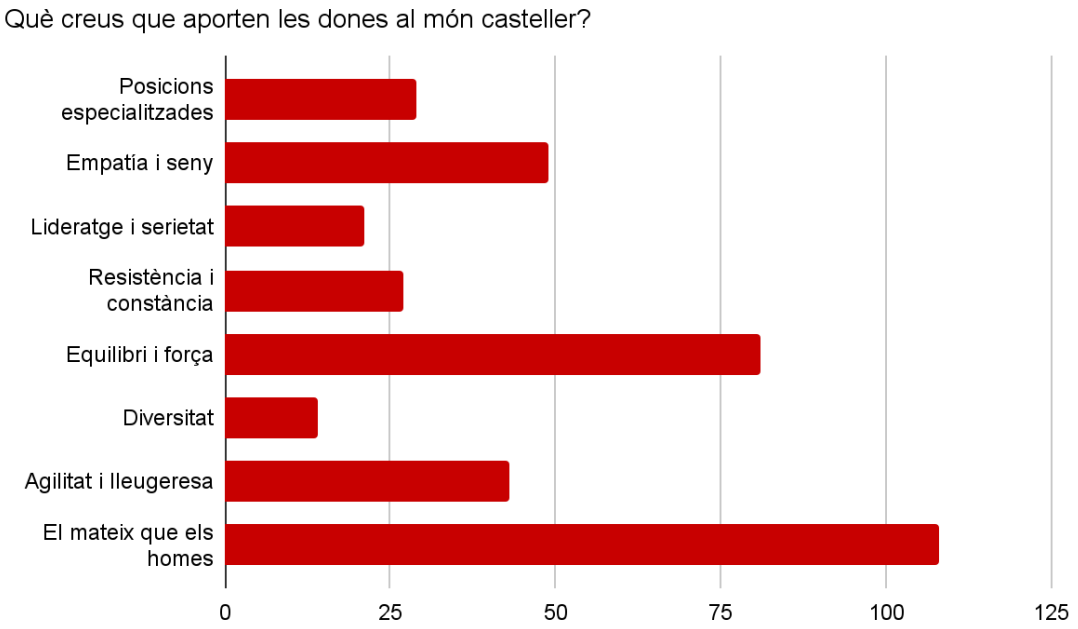

En aquesta pregunta, les respostes presentades són les principals, en total, un total de 29 castellers/es creu que la seva principal aportació és sobretot en posicions especialitzades, 49 creuen que empatia i seny, 21 lideratge i serietat, 27 resistència i constància, 81 equilibri i força, 14 diversitat, 43 agilitat i lleugeresa i finalment, 108 persones pensen que aporten el mateix que els homes.

Aquesta pregunta està bastant igualada, ja que els percentatges són un 32,3%, 30% i 37,6%. Això equival a 98 persones que creuen que no, 91 que pensen que depèn i 114 que creuen que sí.

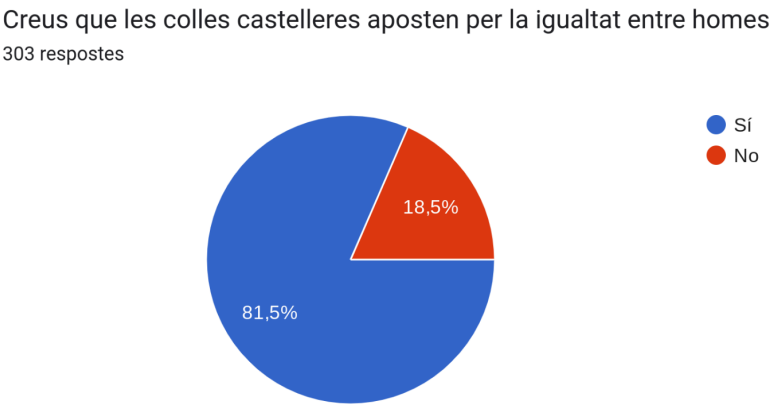

Com s'observa la gran majoria de castellers/es, un 81,5%, 247, pensen que sí. Però, en canvi, un 18,5%, és a dir 56 persones pensen que no.

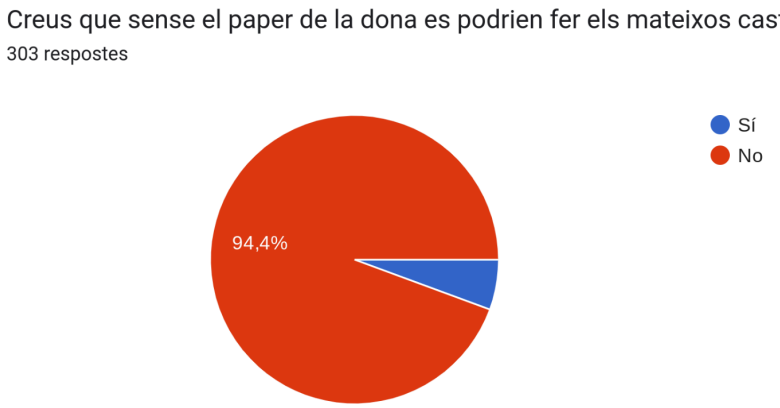

En aquesta pregunta el 94,4%, 286 persones estan d'acord en el fet que no es podrien fer els mateixos castells, en canvi, el 5,6%, és a dir 17 persones pensen que sí que es podrien fer els mateixos castells.

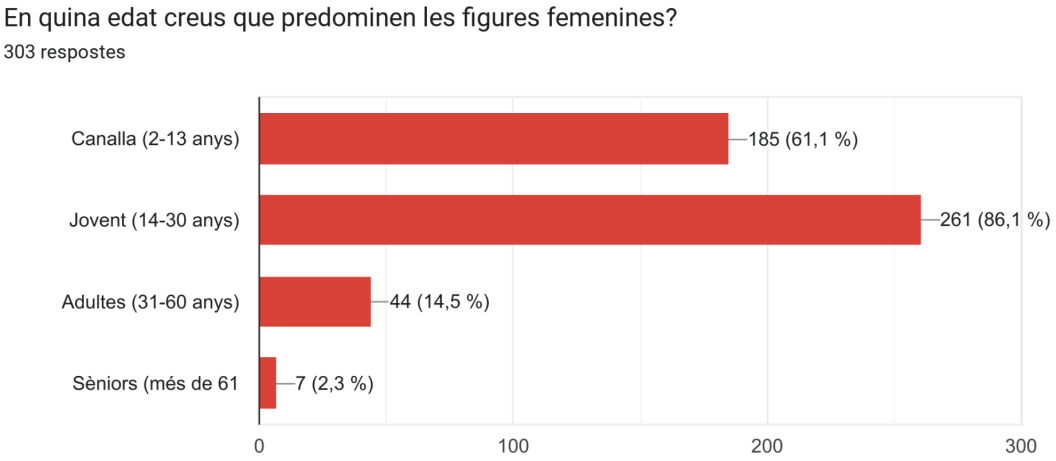

La majoria de castellers, el 86,1%, 261, han apostat per l'opció de jovent. A continuació, el 61,1%, 185 persones pensen que predomina la canalla. Seguidament, 14,5%, 44 persones han votat per a adultes i finalment, un 2,3%, és a dir, 7 persones creuen que predominen les sèniors.

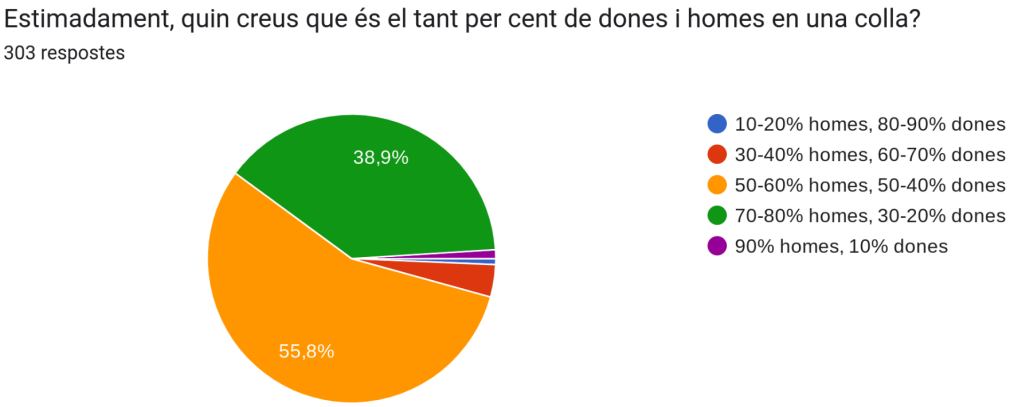

Més de la meitat de votants, el 55,8%, és a dir, 169, han optat per l'opció de 50,60% homes i 50,40% dones. Amb un 38,9%, 118 persones, s'ha cregut que hi ha un 70,80% homes i un 30,20% dones. Per continuar, amb un 3,6%, 11 castellers/es, han votat 30,40% homes i 60,70% dones.

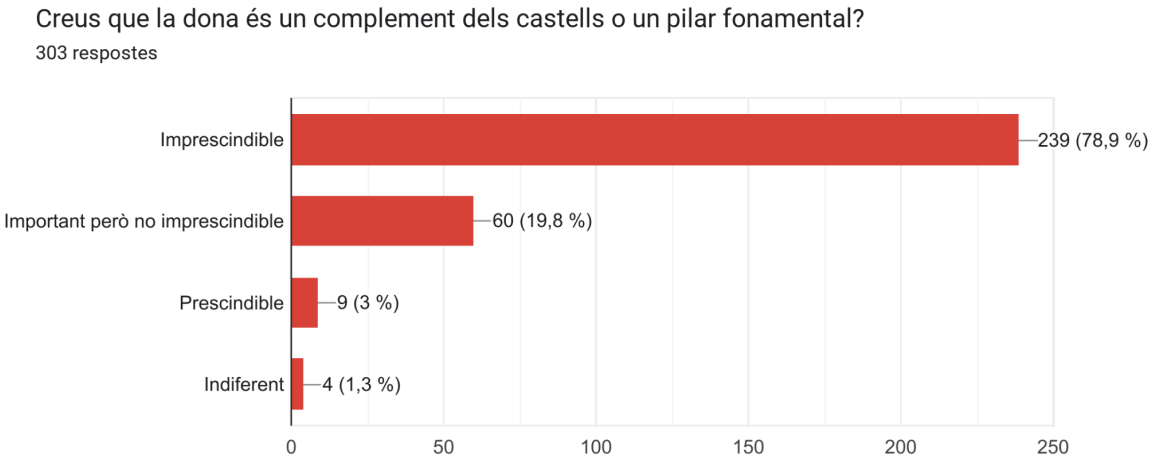

Per últim, s'observa com 239, és a dir, un 78,9% castellers/es creuen que la dona és un pilar imprescindible en el món casteller, seguidament, 60 d'aquests, un 19,8% creuen que és important però no imprescindible. També 9 persones, un 3% dels votants pensen que és prescindible i finalment 4, un 1,3%, han votat indiferent

9.1 Conclusions de l'enquesta

En resum, aquesta enquesta ens mostra un món casteller molt divers i en transformació, on les persones joves tenen un pes important, i la presència femenina és notable i cada cop més valorada. Tot i que encara es perceben certes preferències tradicionals cap a la incorporació d'homes, és esperançador veure que la gran majoria reconeix com ha evolucionat el paper de la dona en les colles castelleres. De fet, molts castellers/es consideren que la dona és un pilar imprescindible per fer créixer els castells, tant per la seva força física com pel valor afegit que aporten amb la seva empatia, lideratge i capacitat de treball en equip.

Aquesta enquesta també ens parla d'una comunitat que s'integra i acull nous membres, on, malgrat les diferències, hi ha un sentiment d'unió i respecte pel paper de cadascú, independentment de l'edat o el gènere. Així, sembla que el món casteller avança cap a un futur més igualitari i inclusiu, on tant homes com dones poden sentir-se part essencial d'aquest patrimoni cultural únic.

10. ENTREVISTES A DONES INFLUENTS

Per realitzar la part pràctica d'aquest treball s'han realitzat una sèrie d'entrevistes a diverses dones integrades completament en el món casteller, les quals han ajudat a arribar a la conclusió d'aquest treball mitjançant respostes sobre la seva convivència i experiències dins d'aquest món.

Gràcies a aquestes entrevistes, s'han explorat els reptes, les oportunitats i les vivències que les dones han afrontat i avui en dia segueixen patint. Aquestes converses han permès obtenir una visió més àmplia i propera de les seves realitats, destacant tant les dificultats com les estratègies que han desenvolupat per a adaptar-se en un món que, històricament, ha estat dominat per un món masculinitzat.

Els resultats obtinguts a partir d'aquestes entrevistes serveixen com a base per a les conclusions d'aquest treball i aporten una mirada directa sobre les experiències personals les quals ajuden a entendre i profunditzar més en aquest context social.

La primera entrevista va ser a la segona cap de colla dels Xiquets de Tarragona, **l'Aix Sabater**.

Imatge 15
Font: https://www.tarragonaradio.cat/roger-peiro-nou-cap-de-colla-i-oriol-olive-nou-president-dels-xiquets-de-tarragona/

Aquesta explica la seva entrada a la colla, motivada per una connexió familiar i un interès des de petita.

També pel que fa als reptes de les dones en els castells, l'entrevistada subratlla que, avui dia la seva presència està bastant normalitzada, la inclusió femenina dins de les posicions de responsabilitat ha estat un procés gradual.

Confirma que cap als anys 90 i principis dels 2000, les dones només tenien un rol important en posicions de la canalla o en els pisos superiors del castell. Però lentament, han guanyat presència en tots els nivells de l'estructura i, tot i que encara hi ha diferències,

cada vegada hi ha més dones en posicions de lideratge, com a cap de colla o en el tronc.
L'entrevistada no ha percebut mai cap discriminació pel seu gènere. Comenta que pot ser perquè va començar molt jove.
Seguidament, subratlla que, avui dia la seva presència està bastant normalitzada, la inclusió femenina dins de les posicions de responsabilitat ha estat un procés gradual, però segueix sense estar del tot normalitzat.
Creu que per fomentar la presència de dones en posicions destacades cal treballar-hi, tot i que en algunes posicions, com les crosses, la presència femenina ja és majoritària.

Finalment, recomana aprofitar l'experiència, aprendre i gaudir-ne, ja que una colla és un espai on es creen vincles únics i relacions entre persones molt diferents. Així, el món casteller es presenta no només com una activitat física i cultural, sinó també com un lloc de comunitat i aprenentatge compartit.

La seva integració comença amb la influència del seu pare, que era casteller, i el desig de seguir els seus passos. Va rebre la camisa l'any 90, després de la mort del seu pare, això simbolitza el moment de la seva integració al món casteller i l'assoliment del seu objectiu.

El fet de portar la camisa, malgrat no ser oficialment castellera en aquell moment, destaca l'esforç per aconseguir el seu somni, això simbolitza les dificultats que van afrontar les dones per accedir a certs rols dins d'aquest món.

La segona entrevista ha sigut realitzada a la **Pili Trujillo**, una de les pioneres de la Colla Vella dels Xiquets de Valls.

Imatge 17
Font: Castelleres (in)visibles - Pili Trujillo

L'entrevistada fa una reflexió clara sobre com la desigualtat de gènere era molt visible en els primers anys de la seva participació. En els seus inicis, les dones

eren menys valorades i se'ls deia que no tenien la força dels homes per fer castells. Aquesta discriminació, tot i que ha disminuït, encara persisteix en diversos casos, com ella mateixa observa en altres colles. No obstant això, la seva actitud actual és positiva, pensa que tot depèn de la voluntat de lluitar per la igualtat i la unió entre dones.

Convida a no tenir por i a lluitar per la igualtat, destacant que fer castells no només és un repte físic, sinó també una oportunitat per descobrir la força interior i superar dificultats.

Finalment, el seu rol actual a la colla, com a responsable de les camises, el representa com una gran responsabilitat i orgull. La seva tasca implica organització, ella és conscient del significat profund que té per als integrants rebre la seva camisa, un símbol d'esforç compartit.

Així, aquesta entrevista posa de manifest com, a través de l'esforç personal i la passió per aquesta tradició, les dones poden contribuir de manera essencial al món casteller, tot superant obstacles i aconseguint canvis significatius en el procés.

L'entrevista realitzada a la **Inés Solé**, membre de la CCCC i dels Xiquets de Tarragona ha proporcionat viure de prop els reptes afrontats per les dones.

Imatge 18
Font: https://www.elvallenc.cat/entrevista/25463/hi-ha-una-manca-de-voluntat-politica-i-de-classe-en-tota-regla

Un dels aspectes més destacats és el camí que les dones han hagut de recórrer per ser reconegudes dins la colla. Tot i que el seu rol és vital per aconseguir èxits castellers, sovint han estat considerades "necessàries" només pel seu pes més lleuger o la seva estabilitat emocional. Aquesta idea mostra una visió del que elles han demostrat en totes les posicions i tasques.

També explica complicacions per accedir a rols de lideratge. Les responsabilitats familiars, laborals i les expectatives socials creen una càrrega extra per a les dones que volen liderar, cosa que molts homes no viuen amb la mateixa intensitat. Ella assenyala que no és una qüestió de "fomentar" la participació femenina, sinó de replantejar estructures perquè les dones puguin assumir aquests càrrecs sense haver de sacrificar altres aspectes de la seva vida.

Un altre punt que transmet és el valor als espais segurs, com el punt lila, però especialment a la importància de la sensibilització dins la colla. Ens recorda que no n'hi ha prou amb disposar de mecanismes per fer front a les agressions o les desigualtats, sinó que cal educar tothom per construir una colla inclusiva, on les dones no se sentin qüestionades, ignorades o desvalorades.

En definitiva, aquesta entrevista ens mostra una dona valenta i compromesa, que ha viscut en primera persona els avenços i les tensions que marquen el camí de les dones en el món casteller. La seva història és una mostra d'esperança, de la importància de seguir avançant per construir colles on tothom se senti respectat i valorat. Amb la seva experiència, ens recorda que l'evolució cap a la igualtat real depèn del treball col·lectiu i dels petits canvis diaris en les nostres mentalitats i comportaments.

Aquesta entrevista destaca el trajecte de la **Pachicha Mallol**, de la Colla del Serrallo que ha estat clau en la incorporació i la normalització de les dones al món casteller.

Imatge 19
Font: :https://www.fetatarragona.cat/2017/08/24/presidentes-castelleres/

La seva passió pel món casteller, ja que malgrat les dificultats i les discriminacions, va ser capaç de demostrar que les dones no només poden participar, sinó que poden fer-ho a un nivell alt.

Un dels punts més importants és com la seva experiència personal mostra que la integració de les dones en el món casteller ha estat possible gràcies al treball col·lectiu, a la superació dels prejudicis i a l'aprovació d'homes i dones dins la mateixa colla. El fet que mai hagués tingut conflictes amb els seus companys de colla reflecteix un ambient de respecte i d'objectius comuns, on el gènere no esdevé una barrera per fer les coses bé.

La seva opinió sobre la inclusió de dones en posicions destacades com el tronc o cap de colla és clara: la capacitat ha de ser el que valgui a l'hora de prendre decisions. Tot i que reconeix que les dones tenen més presència en altres posicions com la pinya, creu que les possibilitats han d'estar obertes a tothom, independentment del gènere, i que cada persona ha de ser valorada pel seu potencial, no pel seu sexe.

Finalment, el consell que ofereix a les joves és molt inspirador. Els castells, segons la seva perspectiva, són una activitat que permet a les dones demostrar-se a elles mateixes i als altres que poden assolir grans reptes. Animar a les nenes a viure aquesta experiència sense por, a començar sense restriccions i a sentir-se orgulloses del que poden aconseguir, és una invitació a no posar-se límits i a creure en elles mateixes. Aquesta reflexió sobre la seva pròpia trajectòria és una crida a la superació i a la normalització de les dones en tots els àmbits, també en el món casteller.

La cinquena entrevista, protagonitzada per l'**Anna Guasch**, presidenta de la colla Jove dels Xiquets de Tarragona mostra un canvi en la manera en què les dones han trencat barreres i s'han fet visibles dins d'aquesta tradició popular.

Imatge 20
Font:https://www.elpuntavui.cat/societat/article/5-societat/411359-anna-guasch-sense-les-dones-els-castells-no-haurien-arribat-tan-amunt.html

Un dels aspectes més destacats de la seva experiència és com, tot i els obstacles inicials, les dones han anat assolint posicions de responsabilitat i han guanyat reconeixement dins de les colles.

Això no només s'ha aconseguit per les seves capacitats, sinó també per l'esforç per superar els prejudicis socials i culturals.

Els reptes de creure en la mateixa capacitat, de disposició a afrontar les responsabilitats i de plantar cara als perjudicis han estat claus en aquest procés. Així mateix, la implicació de les dones en càrrecs destacats, com la presidència de colles o la participació en els troncs, és una mostra de com les dones poden i han de ser considerades iguals als homes en qualsevol àmbit, incloent-hi els físicament exigents com els castells.

Aquesta entrevista també explica com la societat ha canviat, fins i tot en el món casteller. La incorporació de les dones ha estat possible gràcies a la força de voluntat de les pioneres que han lluitat per trencar els estereotips i les barreres de gènere. Però, a més, també s'observa que cal continuar avançant per aconseguir una plena igualtat, especialment en l'àmbit d'equips tècnics i de responsabilitats clau, on la presència femenina encara és escassa.

Finalment, convida a les noves generacions a no tenir por de formar part d'aquest món, a preparar-se per superar les dificultats físiques i mentals i, sobretot, a gaudir de les noves connexions. Les dones ja no són una excepció dins el món casteller; són part essencial i la seva evolució ajuda a la superació, capacitat i igualtat. Anima a seguir treballant per una societat més igualitària, on el sexe no sigui un obstacle per assolir els nostres somnis i objectius.

11. ENTREVISTES CAPS DE COLLA

A través d'aquestes dues experiències, s'observen les diferències i similituds entre dues èpoques amb diferents mentalitats. També els reptes que encara persisteixen i les transformacions que han estat possibles gràcies a l'esforç de moltes persones. En primer lloc, una entrevista al cap de colla dels Nois de la Torre de fa uns anys, que va viure en primera persona l'inici de la integració de les dones a les colles i els obstacles socials i culturals que es van haver de superar. A continuació, una comparació d'aquesta visió amb la d'una cap de colla actual, que lidera una colla en una època en què la igualtat de gènere està més consolidada.

Aquesta comparativa ens permetrà comprendre millor no només la transformació dels castells, sinó també la importància del lideratge i de la inclusió en un àmbit tradicionalment masculí, tot reflexionant sobre l'impacte que aquesta evolució ha tingut en la tècnica i en els valors de les colles.

La primera entrevista ha estat feta al cap de colla previ de l'actual dels Nois de la Torre, **Salvador Canyelles**.

Imatge 21
Font: https://x.com/nois1975

Aquest, ens mostra una evolució molt significativa en la incorporació de les dones al món dels castells, un espai on la seva presència, inicialment simbòlica i relegada a posicions de poc pes, ha anat guanyant terreny, des de la base fins als càrrecs de lideratge. La trajectòria del cap de colla reflecteix aquest canvi, en què el paper de la dona, abans restringit a les posicions més altes dels castells, ha evolucionat fins a ocupar llocs de gran responsabilitat, com els de tronc i pinya, i fins i tot lideratge. El recorregut de la Trini Corchero, pionera a fer de segon i terç, és només un exemple de com les dones han trencat barreres, demostrant la seva força i determinació.

El que sorprèn, però, no és només la transformació dins de les colles, sinó també la manera en què aquesta evolució ha estat acompanyada per canvis en la mentalitat dels mateixos castellers, que fa unes dècades veien amb certa incredulitat la idea d'una dona assumint rols de pes. La resistència inicial de la societat castellera ha donat pas a un escenari en què la diversitat de gèneres és sinònim de qualitat, i on els castells s'han enriquit no només per l'aportació física, sinó també per la visió i força de voluntat de les dones.

Una reflexió profunda que fa l'entrevistat és que les dones han aportat una nova manera d'entendre els castells, tant a nivell tècnic com emocional. Aquest canvi no només es fa evident en els números i les accions, sinó també en la manera com les dones han humanitzat aquest món tan exigent, mostrant-se com a figures valentes, compromeses i, com bé es diu a l'entrevista, més sofertes. Avançant pas a pas, el lideratge femení és cada vegada més present, però també cal reconèixer que aquest camí, tot i que està ple de fites aconseguides, segueix requerint el compromís de tots per seguir avançant en la igualtat de gèneres en la cultura castellera.

La següent entrevista ha sigut realitzada a l'**Aina Recasens**, cap de colla dels Nois de la Torre.
La trajectòria d'aquesta castellera ens mostra una evolució palpable en la manera com les dones han guanyat espai en el món casteller. La seva experiència, des de la seva integració com a canalla fins a convertir-se en co-cap de colla, reflecteix una gran força de voluntat, una passió per aquesta tradició i les ganes de trencar estereotips i barreres. Des de l'inici, va ser conscient que el camí no seria fàcil, però el seu compromís amb la colla li va donar l'oportunitat de demostrar que el lideratge no té gènere.

L'Aina afirma que ha hagut de fer front a encara alguns records antics de mentalitat tradicional que encara persisteix en algunes colles, segons afirma. El fet que es valori més la figura masculina en certs rols, o que se li deleguin responsabilitats només quan el seu company Oriol no està disponible, mostra que els canvis socials i culturals, tot i els avanços, encara tenen camí per recórrer.

Això no obstant, ella continua demostrant el seu valor, convençuda que, en un espai de comunicació i confiança, les dones poden liderar i prendre decisions igual que els homes.

Aquesta reflexió també posa de manifest un altre aspecte interessant: el rol de la dona com a cuidadora, que en el món dels castells es tradueix en la gestió de la canalla. Moltes nenes, ja de ben petites veuen el món casteller com un espai per crear vincles i per aconseguir metes col·lectives, més que per competir individualment. Aquest esperit comunitari, a més de la força i la valentia que les nenes aporten als castells, és una de les raons per les quals la seva participació s'ha fet tan essencial.

El futur del lideratge femení en els castells sembla prometedor, però encara hi ha molt per fer. Les dones, encara que cada vegada més decidides, s'han de desfer de pors i inseguretats que provenen d'un sistema on el lideratge masculí ha estat la norma. La seva capacitat de col·laborar, comunicar-se i construir un ambient de confiança i respecte és, sens dubte, un gran pas cap endavant. Perquè els canvis es consolidin, cal seguir apostant per la igualtat d'oportunitats, per fomentar la confiança i per fer entendre que la força d'una colla no rau en el gènere dels seus membres, sinó en la passió, la dedicació i la capacitat de fer pinya, literalment i figuradament.

És un camí llarg, però les passes d'aquestes dones que ocupen llocs de responsabilitat, com a caps de colla o cap de canalla, són la prova que la revolució silenciosa dins del món casteller no té marxa enrere. Si continuem creient en elles i donant espais per a aquesta transformació, la igualtat en les colles castelleres serà una realitat cada vegada més visible.

12. COMPARACIÓ ENTRE ELS DOS CAPS DE COLLA

Les vivències dels dos caps de colla reflecteixen una evolució personal i col·lectiva en el món casteller. Cada un d'ells ha viscut moments i contextos molt diferents, però amb un punt en comú: la passió pels castells i la voluntat de veure-hi tothom benvingut, incloses les dones, que en alguns moments han hagut de lluitar per guanyar-se un lloc.

Els inicis han marcat molt la visió dels caps de colla. El primer recorda com als inicis, les dones tenien un paper molt limitat. Ell mateix reconeix que formava part d'un grup majoritàriament d'homes i que les noies, quan hi eren, sempre es posicionaven en els llocs més lleugers, com el pom de dalt. Reconeix amb una mica de pesar, que en aquella època era gairebé impensable que les dones ocupessin altres posicions.

Pel què fa als prejudicis, va ser testimoni d'una resistència clara dels companys quan una dona aspirava a més. A l'època, recorda, molts homes creien que les dones no estaven preparades per a posicions de força i que això era natural. Amb el temps, però, va començar a veure les primeres castelleres que destacaven per la seva perseverança i força. Sent que, com a colla, potser no van fer prou per trencar aquestes barreres.

També explica, en aquells anys, ni es plantejaven que les dones poguessin ser baixos, segons o tercers en els castells. El món casteller ha canviat molt i està content per això, però, de l'altra, creu que podrien haver fet més per trencar el sostre de vidre que limitava les seves companyes.

Per altra banda, l'Aina Recasens, quan es va unir al món casteller, ja va trobar-se amb una realitat diferent, amb més oportunitats per a les dones. Tot i això, recorda que va haver de guanyar-se la confiança dels seus companys, demostrant que les dones podien liderar tant com els homes. Explica que és una sensació molt especial ser una cap de colla femenina en un espai que històricament no ha estat el seu, però alhora li dona força i la impulsa a treballar amb més ganes.

També sap que encara hi ha algunes actituds antigues, sobretot d'alguns castellers que, de manera gairebé automàtica, tendeixen a dirigir-se al seu

company masculí quan hi ha alguna decisió a prendre. Malgrat això, diu que no es queda amb aquestes petites incomoditats i que el més important és que se sent recolzada per la gran majoria de la colla

Ha vist que moltes de les seves companyes són capaces de fer grans coses dins del castell i que, a poc a poc, han anat assolint posicions que en un altre moment els haurien estat vetades. També explica amb orgull que celebren una “diada de dones” on elles en són les protagonistes, una iniciativa que la fa sentir que formen part d’una comunitat realment oberta i amb ganes de millorar.

Parla de les dones que s’han incorporat als castells, aquest cap de colla destaca que ha vist com són valentes i lluitadores, amb una gran capacitat de resistència. Diu que al final, la seva força és diferent, potser menys física, i això és essencial en els castells.

Per a l’Aina, aquesta fortalesa que veu en les dones no només és física, sinó també mental. Explica que ha observat com les nenes a la colla sovint estan més disposades a pujar i tenen un sentit de pertinença i valentia especial. Això li dona molta confiança en el futur de la colla i en el paper que les dones hi poden jugar.

Per concloure, la trajectòria dels dos caps de colla deixa entreveure una transformació en la inclusió i valoració de les dones en el món casteller. El cap de colla dels anys 90, tot i viure en un context en què les limitacions eren molt presents, recorda amb una mica de nostàlgia i orgull com les primeres dones van començar a fer-se un lloc. Per la seva banda, l’Aina lidera avui en una època en què les dones tenen més oportunitats i on ella pot ser un referent per a moltes. Creu fermament en la força de les dones en el món casteller i es compromet a seguir obrint camí perquè les pròximes generacions trobin un espai encara més obert i acollidor.

13. CONCLUSIONS

Un cop elaborada la recerca s'han aconseguit les següents conclusions:

A partir del primer objectiu, investigar com ha evolucionat la figura de la dona al llarg de la història, des dels seus inicis, plantejat en la introducció, la conclusió que se'n deriva és que la figura femenina ha fet un gran avenç en la integració tant tècnica com en llocs de responsabilitat, trencant amb els estereotips tradicionals, actualment segueix creixent positivament.

Les diferents fonts d'informació utilitzades per la recerca com són referències bibliogràfiques, així com també les entrevistes, enquestes i l'observació han sigut el procés emprat per esbrinar com la dona ha aconseguit fer un canvi i ser indispensable en un món dominat per homes, tal i com figura en el segon objectiu, que ha donat el resultat de donar continuïtat a les castelleres pioneres que es van iniciar en les diferents funcions.

Pel que fa al tercer objectiu proposat, fer adonar de la importància que té la dona als castells, dins dels castells i a la plaça. Sobretot, en equips tècnics, s'extreu la conclusió, a partir de l'observació realitzada, que la figura femenina s'està equiparant tant a escala de presència com de responsabilitat.

Per últim i no menys important, he assolit el quart objectiu, conèixer i donar importància a diverses dones importants i influents en el món casteller, amb l'elaboració de la recerca s'ha pogut arribar a un nou coneixement de noms de figures femenines del món dels castells que pertanyen a diferents generacions, ja sigui a través de fonts bibliogràfiques o bé com en col·laboració d'altres membres de diverses colles.

La reflexió final extreta del procés d'investigació ha estat l'assoliment de molts reptes i frontalitats per part de les dones, i tot i que s'ha evolucionat positivament avui en dia continua aquesta tendència, un clar exemple és la Cristina, membre de la Colla Vella dels Xiquets de Valls, ja que a la diada de Santa Úrsula del 2024 ha sigut la primera dona de la història a descarregar una construcció de gamma extra al baix, ni més ni menys que el pilar de 8 amb folre i manilles cal reconèixer que encara manca un llarg camí per recórrer.

De ben segur, aquest tema del treball de recerca no hauria obtingut les mateixes conclusions, si hagués estat plantejat fa uns anys, quan el meu avi era casteller.

BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA

https://castellscat.cat/ca/els-castells (Consulta: 27 d'agost del 2024)

https://festesmajorsdecatalunya.cat/castellers-origen/ (Consulta: 27 d'agost del 2024)

https://www.diaridetarragona.com/tarragona/maireta-seito/la-nissaga-moixiganguera-i-tecl era-dels-sastriques-ai16785317 (Consulta: 27 d'agost del 2024)

https://www.ccma.cat/324/laurora-la-primera-castellera-del-mon/noticia/2864353/ (Consulta: 6 de setembre del 2024)

https://elbruguersdigital.cat/aurora-batet-primera-dona-castellera/ (Consulta: 9 de setembre del 2024)

https://moixiganga.com/es/historia-de-la-moixiganga-2/ (Consulta: 9 de setembre del 2024)

https://www.sitgescorpus.cat/elements-del-seguici/la-moixiganga/ (Consulta: 9 de setembre del 2024)

https://es.wikipedia.org/wiki/Muixeranga (Consulta: 9 de setembre del 2024)

https://guixanet.cat/ball-de-leixida-lantic-ball-dels-valencians/ (Consulta: 9 de setembre del 2024)

https://www.xics.cat/les-dones-als-castells-repas-a-una-evolucio-en-positiu/ (Consulta: 10 de setembre)

https://www.ccma.cat/324/les-pioneres-dels-castells-daurora-batet-riello-a-helena-llagostera/noticia/3252788/ (Consulta: 10 de setembre del 2024)

https://festesmajorsdecatalunya.cat/castellers-origen/ (Consulta: 10 de setembre del 2024)

https://ca.wikipedia.org/wiki/Helena_Llagostera_Serra (Consulta: 10 de setembre del 2024)

https://www.elmoncasteller.cat/quatre-decades-de-la-revolucio-de-les-minyones-de-terrassa/ (Consulta: 11 de setembre del 2024)

https://www.tarragona.cat/serveis-a-la-persona/dones/punts-de-llibre-sobre-dones-tarragonines/rosa-mallol-pons (Consulta: 11 de setembre del 2024)

https://www.youtube.com/watch?v=rbaETf0CiTc (Consulta: 11 de setembre del 2024)

https://www.cepac.cat/primer-estudi-sobre-la-composicio-social-de-les-colles-castelleres/ (Consulta: 1 d'octubre del 2024)
https://www.concursdecastells.cat/premis-cepac-cdc (Consulta: 1 d'octubre del 2024)
https://castellscat.cat/ca/que-fem (Consulta: 1 d'octubre del 2024)
https://diaridigital.urv.cat/lliurament-distincio-maria-antonia-ferrer-2020-urv-coordinadora-colles-castelleres-catalunya/ (Consulta: 9 d'octubre del 2024)
Jornada Equitat CCCC - El Far Cooperatiu (Consulta: 9 d'octubre del 2024)
https://www.tornaveu.cat/cultura-popular/castellers/jornada-equitat-castellera-2024-tarragona-43791/ (Consulta: 9 de novembre del 2024)
https://www.elvallenc.cat/noticia/49877/la-comunicacio-protagonista-de-la-iv-jornada-dequitat-del-mon-casteller (Consulta: 11 de novembre del 2024)

ANNEXOS

- **ENTREVISTES DONES INFLUENTS**

10.1 Aix Sabater: Segona cap de colla dels Xiquets de Tarragona

1. **Com et vas iniciar en el món casteller?**

   En el món casteller em vaig iniciar quan tenia vuit anys a través d'un conegut de ma mare que treballava amb ella, aquest era el fill del cap de canalla de llavors i jo i ma germana sempre havíem dit que volíem fer Castells. Gràcies a aquesta coincidència i un dia vam anar a l'assaig i m'he quedat.

2. **Quins reptes creus que han afrontat les dones en el món casteller?**

   Les dones al món casteller actualment crec que encara s'està lluitant, però sobretot que va des de fa més temps cap a finals dels 90 principis del 2000 que és quan es comença a introduir la figura femenina a dins del món casteller, és a dir de les estructures del món casteller, sobretot a la canalla i en els pisos de dalt i ja a poc a poc fins al dia d'avui ha anat introduint-se a les diferents parts del que forma el castell.

3. **Has sentit alguna vegada que el teu gènere ha influït en la teva participació dins la colla?**

   No realment mai, no sé si pot ser perquè vaig entrar des que era molt petita llavors amb un nen o nena la discriminació realment és molt petita, o perquè ho tenim ja bastant normalitzat avui en dia que hi hagi homes i dones fent castells a la part que saben fer o que tenen capacitat per poder fer.

4. **Com creus que es pot fomentar una major inclusió de dones en posicions destacades, com cap de colla o tronc?**

   Penso que és una mica complexa aquesta pregunta perquè realment una colla castellera, parlo per exemple per nosaltres hi ha una massa social de 400 persones, per tant, probablement, estem a un 40% dones i 60% homes, llavors moltes vegades ens despreocupem també de parts importants del que ve a ser la pinya o es necessiten persones més aviat baixetes que sol ser la complexió de la dona, en canvi, en el tronc crec que

realment hi ha diferents posicions prou importants com les crosses, que per exemple la nostra majoria per no dir el 99% són dones. La figura de referència sigui cap de canalla, tronc, cap de colla, comunicació, presidència n'hem tingut poques en algun d'aquests anys, però cada vegada n'hi ha més.

5. **Quin consell donaries a una nena o una dona jove que vulgui començar a fer castells?**

   A una nena li diria que gaudeixi, aprengui moltíssim, comparteixi l'experiència, ja que és molt bonic perquè una colla és un espai on tothom es relaciona amb tothom i pots conèixer realitats i persones molt diferents que pot ser pel carrer no te les trobaries, també es creen vincles molt macos.

10.2 Pili Trujillo: Una de les pioneres de la colla castellera Xiquets de Valls

1. **Com et vas iniciar en el món casteller?**

   Em vaig iniciar amb el meu pare ja fa anys, quan era molt petita. El meu pare era casteller i cada cop que veia el que feia desitjava poder ser com ell i participar en una colla castellera.

2. **Quins reptes creus que han afrontat les dones en el món casteller?**

   El meu repte més gran va ser que em donessin la camisa, me la van donar l'any 90. Abans d'això, cap al 78 el meu pare es va morir, perquè ell estigués orgullós de mi i per poder complir el meu somni vaig agafar la seva camisa. Però és clar, jo no era castellera, però de totes maneres vaig passar per desapercebuda. Així que crec que el moment més important i que tinc present avui en dia dins la colla ha sigut el lliurament de la camisa.

3. **Has sentit alguna vegada que el teu gènere ha influït en la teva participació dins la colla?**

   Quan em vaig iniciar sí, l'home era molt més important que la dona, es veia a simple vista, ja que gairebé tota la colla era formada per figures masculines, fent que les dones ens sentíssim molt menys que ells, dient-nos que no teníem la força d'un home per participar-hi.

   Però actualment realment no, penso que això depèn de la persona, ja que si veus desigualtat i no lluites per aconseguir un canvi notararàs una gran

diferència de gènere. Encara que sí que he vist diverses situacions en colles.

4. **Quin consell donaries a una nena o una dona jove que vulgui començar a fer castells?**

   Que no tingui por, que s'apunti. A una colla sempre ets benvinguda encara que creguis que no. Fer castells et fa més forta, has de ser molt valenta, afrontar reptes i descobrir el que ets capaç de fer. Penso que els castells estan evolucionant molt de pressa, si totes estem unides lluitarem per un canvi i abolirem la discriminació, com més siguem millor!

5. **Quin paper o rol t'agrada més assumir a la colla?**

   Jo estic a la pinya, però és el que més m'agrada és el que actualment faig, tinc la responsabilitat de cuidar les camises, de passar llista. Per mi donar-les és un honor, és el rol més important de tots, ja que a mi m'ha costat molt aconseguir-la i veure la satisfacció dels integrants quan l'obtenen és molt bonic.

10.3 Inés Solé: Membre de la CCCC, colla Xiquets de Tarragona

1. **Com et vas iniciar en el món casteller?**

   Vaig començar quan era molt petita, des que vaig néixer el meu pare ja era casteller, era de la colla, per tant jo participava com una filla acompanyant. Activament, com a castellera i fora de l'aixoplug del meu pare, vaig integrar-me cap al 2008, ja que el meu germà ja era membre de la colla. Més aviat és una tradició familiar.

2. **Quins reptes creus que han afrontat les dones en el món casteller?**

   Penso que hi ha hagut moltíssims reptes, més dels que ens pensem.

   El primer, com tots i totes, sense comptar el gènere, una colla castellera es caracteritza per a afrontar reptes cada dia de supressió, manteniment en l'àmbit casteller, social i d'entitat, per tant, com a parts d'aquest col·lectiu que són les dones, també han compartit aquesta lluita i aquests reptes de les diferents entitats.

   Com a dones hem afrontat el repte d'adaptar-nos a ser considerades una necessitat, és a dir, les dones pugem als castells quan hi ha una necessitat,

ja que tenim unes condicions físiques i psíquiques que fan veure que és necessari que pugem. Primerament per un factor de pes, que sempre és menor que el dels homes i després hi ha un factor de “cap” que sempre és major, com la gestió emocional.

Tot i això, no deixa de ser anar trencant sostres en un món masclista. La societat és masclista i patriarcal per naturalesa, les colles són part d’aquesta mateixa societat i com a tal són un reflex d'aquesta. Per tant, els mateixos patrons que hi ha en una societat es repeteixen en les colles.

En l’actualitat que tenim un context social i un augment considerat del masclisme amb una societat cada vegada més patriarcal, hi ha models encara que fan que aquests models perdurin en el temps. Això ha sumat una impunitat total i absoluta davant de tota mena de delictes i agressions davant les dones. Hi ha una justícia patriarcal, per tant, allò que hauria de ser el “correcte” no ho és. Ara vivim en una situació molt complexa, llavors els castells o les colles castelleres en el si dels seus valors que han abanderat han de començar a activar-se i donar lliçons a la resta de la societat per a replicar el tractament de les dones fora de les colles castelleres.

3. **Has sentit alguna vegada que el teu gènere ha influït en la teva participació dins la colla?**

   Evidentment que sí, clar que ha influït perquè soc dona.

   En l'àmbit casteller, a causa de la meva alçada i pes hi ha posicions que se m'han descartat completament, per exemple, sé que no faré mai de primeres mans ni d’agulla i algunes altres posicions que siguin de crossa.

   També et puc respondre a nivell d’organització estatutària o organigrama de les colles, penso que tant és quants homes i dones tinguis si hem de mirar les seves aptituds i capacitats. Ara bé, si només les observem en un gènere determinat a qui és on fallem.

   Hem de vigilar amb segons quines afirmacions perquè estan més o menys superades, és a dir, que a les dones se'ns prohibia ser el cap de canalla, és cert en un moment, però ara que tot parteix de la tecnificació o

professionalització a escala de junta, això ha canviat moltíssim. Per tant, ha afectat com a fi de bé.

4. **Quines diferències has notat en la implicació de les dones en els castells al llarg del temps?**

   Una diferència molt gran, no només en el món casteller, sinó en tota la societat.

   Hi ha hagut un augment de participació de les dones en llocs de poder, decisió o en activitats socioculturals ja com la dansa, el teatre, la música… Però, el més important, els castells, ara les colles estan al 50% d'homes i dones en la participació i diria que els Xiquets estem a 47% dones.

   Clarament, en tots els àmbits de la societat ha succeït això, per tant, en les colles no podia deixar de passar. Sí que és veritat que s'ha perdut la concepció aritmètica de les colles, ja que era una cosa tancada, però s'ha anat trencant. Gràcies a això, hi ha un increment de persones de tota mena d'edat, gènere i condicions.

   Això estaria dintre de tota aquesta evolució al llarg del temps. La colla de fa 10 anys no és la colla d'ara ni la colla d'ara serà la mateixa que d'aquí 3, ja que hi ha una evolució social increïble amb un batec social molt important.

5. **Quin paper o rol t'agrada més assumir dins la colla (tronc, pinya, folre, etc.) i per què?**

   A mi el rol que m'agrada és el de crossa, ja que ho he fet sempre, tenint en compte que és impensable que jo sigui "tronqueti", aquesta figura està idealitzada, a mi m'encanta fer de crossa, sobretot el folre, haver fet tots els quatre de nou amb folre que ha fet la colla m'enorgulleix. M'agrada perquè he trobat i m'han trobat el lloc on jo puc contribuir de la millor manera possible els èxits de la colla.

   Per altra banda, també estic a la junta per a aportar aquest "plus" des de la meva experiència, el meu bagatge i el meu coneixement que serà poc per alguns, molt per uns altres, normal o indiferent, és el que és, és el meu el que tinc, d'haver sigut la presidenta de la coordinadora de Colles

castelleres de Catalunya, regidora de l'ajuntament i d'haver estat en quatre juntes de la colla.

Tot dona un rodatge i tot això sumat pot ajudar al fet que la colla millori, avanci i guanyem en tota la gestió humana, tècnica, de processos i dissocial.

6. **Com creus que es pot fomentar una major inclusió de dones en posicions destacades, com cap de colla o tronc?**

   A veure, jo no crec que s'hagi de fomentar sinó que ja es fomenta, el que crec és que ha d'haver-hi una reversió, un replantejament en el funcionament de les colles.

   És molt difícil que una dona que segurament pivota en diversos aspectes de la seva vida com per exemple tenir fills, tenir parella, haver de cuidar els seus pares i treballar o estudiar , un càrrec de responsabilitat d'aquest tipus no deixa de ser un altre afegit.

   El que s'ha de revertir és l'aspecte de conciliació , però no només en les colles castelleres sinó en el moment que tinguem un horari laboral o escolar adequat per poder dedicar-nos a la criança, a la cura i a totes les nostres extraescolars de forma plena, hi haurà més dones disposades a assumir un rol de cap de colla o posició destacada com cap de pinya, que ja hi vam tenir una i segona cap de colla que actualment n'hi ha una.

   Però s'han de conjugar moltíssimes coses, per la mateixa raó de per què les dones que són de la colla en el moment en què són mares han de fer una passa al costat i deixar de venir mínim una temporada. La vida no està conjugada perquè la dona pugui gestionar-se l'espai i el temps amb totes les ocupacions que té i evidentment, a escala castellera tampoc.

   Per tant, es pot propiciar que l'assaig seria a les 20h cada dia, perquè si els homes, marits tinguessin alguna responsabilitat de més que aprenguin també a renunciar. Però és una conjugació molt complicada que estem treballant.

7. **Hi ha alguna experiència significativa o anècdota que hagis viscut com a dona castellera que voldries compartir?**

En tinc moltes, no només en el món casteller sinó cop a dona cabdal. És una bogeria, ja que tot està masculinitzat sobretot la poca consideració que tenen cap a les teves observacions, opinions inclús ordres que puguis donar en un determinat context. Em meravella això, s'ha de fer un gran canvi.

L'anècdota que sempre recordo és el primer 4 de 9f, de totes les crosses 3 o 4 érem dones i vam fer un peu desmuntat. En baixar hi havia una senyora de la colla de més de 70 anys, en aquell moment la mentalitat era així, ja que ens va dir: *Como va a salir el 4 de 9 con estas nenazas en el folre.* Més tard el vam descarregar i li vaig dir: *Mira estas nenazas acaban de descargar el 4 de 9.*

En aquell moment vaig pensar que entre nosaltres hem d'evitar aquests tipus de comentaris.

8. **Quins canvis creus que són necessaris perquè hi hagi més igualtat en el món casteller?**

   Fa 10 anys era una colla i ara mateix, hi ha uns comportaments i uns comentaris que ningú faria perquè la gent et miraria malament.

   Hi ha hagut una evolució, però els canvis sempre s'han de fer des de baix fins dalt i sobretot cap a l'esquerra. Ara mateix estem a un context social que ni és cap a dalt ni cap a l'esquerra, però penso que hi ha un camí molt treballat i s'ha generat a les colles espais d'igualtat, confiança i confort per a tothom. Parlem d'una igualtat per a tots els àmbits.

9. **Quina importància creus que té el punt lila i les associacions a favor de la figura femenina per a la millora d'aquesta situació?**

   El punt lila és un servei que intervé davant de qualsevol classe d'agressió. És essencial tenint en compte que és important tenir un bon punt lila dins de la colla o contractat, ja que s'ha de tenir un estatut adequat i adaptat a un reglament de règim intern.

   Hi ha un protocol d'agressions que és tot el que tenim a la colla.

   El nostre punt lila és molt productiu tenint en compte que per sort ha d'intervenir molt poques vegades. Sí que el que crec que canviarà realment

no és tenir un punt liles ni tenir associacions feministes al darrere sinó rebre informació, treballar la prevenció i fomentar l'educació de totes les persones que formem part de la colla. A través d'aquests tres eixos de treball construirem espais segurs de confiança i igualitaris.

10. **Quin consell donaries a una nena o una dona jove que vulgui començar a fer castells?**

    Que comenci sense pensar-ho, és, meravellós, ideal.

    Primer és un focus d'intervenció social i interacció social i col·lectiva increïble. També que és un desenvolupament col·lectiu igualitari i de relacions humanes excepcional, però deixant de banda un grup ingent de persones amb un objectiu i al voltant d'un objectiu, que és fer castells se'n desprenen moltes més activitats. Per tant, endavant, sempre.

10.4 Pachicha Mallol: Pionera dels Xiquets del Serrallo

1. **Com et vas iniciar en el món casteller?**

   Vaig iniciar-me l'any 71 amb la colla del Serrallo. Ja que era el barri on vivia. A mi sempre m'havien agradat les coses d'homes en aquell moment, ara ja està tot molt més normalitzat, però en el meu cas, jo jugava a futbol i no hi havia cap nena, com els castells en aquell moment, era estrany veure a una nena, ja que es considerava cosa d'homes.

   He sigut la primera dona a parar un castell en tota la comarca de Tarragona.

2. **Quins reptes creus que han afrontat les dones en el món casteller?**

   Les dones abans els hi costava més, penso que han rebut discriminacions i prejudicis, tot i que les nenes, és a dir, canalla, que en aquells temps només hi havia una figura femenina i era jo em tractaven molt bé i pujava, suposo que amb la canalla, com que era necessària per pujar no existia aquesta discriminació.

   Gràcies a pioneres com jo han començat a sorgir les dones en el món casteller. Abans hi havia molt poques dones que feien castells.

3. **Has sentit alguna vegada que el teu gènere ha influït en la teva participació dins la colla?**

No, la meva colla sempre s'ha alegrat per mi, ja que vaig ser la primera dona a fer un castell de 8, com que en aquell moment no hi havia dones amb la meva valentia els membres de la colla em van felicitar.

Això penso que també ha passat en el futbol i una mica en tota la societat. Així que la resposta a la pregunta és que en aquell moment no influïa, però gràcies a mi ara tampoc, és més ha avançat i evolucionat moltíssim.

Mai vaig tenir cap conflicte amb ningú, ni amb cap home perquè l'objectiu de la colla era fer feina, a fer castells i és igual com som, som un equip.

4. **Quin paper o rol t'agrada assumir més dins la colla (tronc, pinya, folre, etc.) i per què?**

   En el meu cas, baixa, ja que des que era més joveneta que vaig començar fent aquesta posició. M'agrada perquè quan estàs parant el castell et fixes i només som homes, jo em sentia més empoderada i inclús més forta que ells. Després vaig ser presidenta de la colla bastants anys i crec que també vaig ser pionera en aquest càrrec i jo crec que he marcat un inici i he donat peu a moltes dones. Però el meu paper principal era fer de baixa i sempre ho recordo com una molt bona experiència.

5. **Com es pot fomentar una major inclusió de dones en posicions destacades com cap de colla o tronc?**

   Penso que encara que no agradi a molts tot depèn del cap de colla, si ell ha de mirar pel bé dels castells, per a fer-ho el millor possible, si ell veu que una dona té la capacitat per fer de baixa o tronc la posarà en aquell lloc perquè avui en dia és el que està passant, hi ha dones que poden parar a baix. Encara que crec que les dones estan més acostumades a col·locar-se entre tercers, quarts i quints.

6. **Hi ha alguna experiència significativa o anècdota que haguis viscut com a dona castellera que voldries compartir?**

   En tinc moltíssimes.

7. **Quins canvis creus que són necessaris perquè hi hagi més igualtat en el món casteller?**

   Jo penso que hi ha bastant igualtat i està normalitzat que les dones estiguin en colles castelleres. Jo penso que per millorar la situació tots hem de pensar que tots som iguals, sense prejudicis. Que les dones som capaces

de fer tot el que ens proposem i si volem tenir més força que l'home la tindrem. Però crec que hi hauria més igualtat si les figures femenines d'avui en dia es posessin a prova parant un castell o algú càrrec que es consideri "per homes".

8. **Quin consell donaries a una nena o una dona jove que vulgui començar a fer castells?**

   Jo per començar a una jove que sigui mare que porti la canalla a veure un assaig i animi a la nena a fer història, a pujar un castell, a sentir no només l'èxit de la colla sinó el seu propi èxit també.

   A l'assaig les nenes veuen la tècnica dels castells, els pot agradar i animar-se. Però també els pares han de ser conscients de la situació i viure-la sense por. Sobretot formar a la filla per fer castells i anar introduint-la en l'ambient.

   Però a una nena que no tingui por, que els castells són molt bonics, els castells m'han convertit en el que soc avui en dia i estic molt orgullosa.

10.5 Anna Guasch: Antiga presidenta de la Colla Jove Xiquets de Tarragona

1. **Com et vas iniciar en el món casteller?**

   Jo ja estava implicada amb els meus germans a la cultura popular de Tarragona, ja que tocàvem la gralla. A més el nostre cunyat va començar en la colla i l'anàvem a veure mentre assajaven fins que ens vam lligar completament en aquest món.

   Les dones, en aquell moment aguantàvem les jaquetes, camises… Fins que un grup de dones vam decidir protestar, per a fer castells com els homes i va ser quan els hi vam dir als caps de colla. Finalment per la diada de la colla al novembre del 88 vam fer un castell de dones, no dúiem ni camisa simplement una samarreta de la colla. Quan vam acabar la diada vam demanar l'ingrés a la colla. A partir d'aquí, l'any següent ens van donar la camisa i ja va ser quan vam començar a fer castells.

2. **Quins reptes creus que han afrontat les dones en el món casteller?**

   Els reptes que hem hagut i actualment hem d'enfrontar són tres; el primer és creure que podem fer-ho, evidentment que hi ha coses que podrem fer i

coses que no, a causa de la nostra estructura. En canvi, coses que si com per exemple, jo que vaig ser presidenta de la colla el 2003, perquè generalment les dones tenim una capacitat d'organització molt més gran que el dels homes, llavors ens veiem capaces de portar a càrrec una colla sencera, sigui per experiència perquè som així, perquè ens hem criat d'aquesta manera… Hi ha coses que ens costen més com pujar en un castell.

Per millorar aquesta situació crec que el primer que hem de fer és creure que som capaces de fer el que sigui si ens ho preparem i estem disposades. El següent repte és aquest, el de la disposició, ja que hi ha un moment que les dones, en una certa edat, ja no tenim aquesta disposició d'estar als troncs o portar una responsabilitat seriosa perquè tenim altres prioritats a la nostra vida sigui ser mare, estar a una empresa…

Finalment, l'últim repte és plantar cara, sobretot als caps de colla per fer-nos valdre, ja que podem fer-ho com un home o inclús millor, sobretot preparant-nos sobretot físicament, ja que ho podem fer perfectament.

3. **Has sentit alguna vegada que el teu gènere ha influït en la teva participació dins la colla?**

   Sí que ha influït, però positivament. Penso que des que et planteges estar dintre de la colla fent feina, ja influeixes. Crec que hem guanyat moltíssim, ja que ningú qüestiona el fet que les dones estiguem en les colles.

   L'avenç del feminisme que hi ha hagut en el món ha fet que les dones puguem estar a tot arreu de la nostra societat com ho estem avui en dia, com en la cultura popular, que hi ha moltíssimes dones.

   Clar que quan vam començar a integrar-nos va ser confós per la gent, però gràcies a lluites hem avançat. Crec que és molt normal que en aquells temps, quan es va fundar la meva colla al 79, hi hagués aquesta descol·locació. Crec que ha influït positivament. S'ha de valorar tant en l'àmbit de l'estructura de la colla, és a dir, la seva massa social, com a l'hora de fer castells, crec que els castells no es podrien fer sense la dona, bàsicament perquè pesem poc, tenim agilitat…

4. **Quines diferències has notat en la implicació de les dones en els castells al llarg del temps?**

   Els castells de mitjans del segle passat, a partir dels anys 80 que comencen a sorgir novetats arreu de Catalunya, ja que s'inicia la participació de tothom deixant de banda "les coses d'homes". A partir d'allà s'aconsegueixen castells fantàstics, però bé eren tot pràcticament homes, ja només amb això es veu una diferència molt gran.

   Les dones quan ens ho proposem ho fem molt positivament. Sempre tindrem impediments, però els intentem superar a poc a poc. Del segle passat a ara hi ha hagut un canvi bestial.

5. **Quin paper o rol t'agrada més assumir dins la colla (tronc, pinya, folre, etc.) i per què?**

   Anteriorment, la majoria de gent del tronc eren homes, només hi havia el pom de dalt de dones. Aquestes en el tronc no era típic veure-les. Tot i això, on hi havia més dones era a la pinya o fent de crossa i tap. Encara que avui en dia ja hi ha dones que pugen al folre o fan de dones del darrere. Però jo personalment no he pujat mai, sempre he estat a la pinya.

   Jo no puc fer de tronc, primerament per l'edat, quan jo em vaig posar a fer castells físicament no estava com per estar al tronc ni tenia ganes de preparar-me per estar-hi, però entenc que les dones joves sobretot ara està contemplada aquesta preparació.

   Abans els castells no es preparaven físicament, ja que els feien persones que anaven al camp, llauraven tot el dia, al moll, pescadors, és a dir, gent forta.

   Dels anys 80 endavant la gent que comença a fundar colles és gent universitària, amb una professió, lliberal... Aquests, físicament no estaven tan preparats.

   El meu paper dins la colla va ser presidenta, ja que em veia capaç de ser-ho, vaig ser la primera dona de la colla Jove en ser presidenta.

Però, el que m'agrada és estar a la pinya, ajudant la colla a formar el castell, i em sento implicadíssima, perquè encara que no estigui al tronc o al folre no soc menys de la colla.

6. **Com creus que es pot fomentar una major inclusió de dones en posicions destacades, com cap de colla o tronc?**

   Crec que s'ha de fomentar i la primera dona que sigui pionera, sobretot que en tingui moltes ganes i es prepari, ja que per anar dalt d'un tronc o folre has de tenir agilitat, força, esquena ben coberta i el més important, estar preparades físicament, per a evitar lesions.

   Penso que hem millorat en alguns aspectes en el lloc de responsabilitat dins la tècnica, avui en dia sí que hi ha alguna dona, però cap de colla o de pinya a la nostra colla no hi ha hagut mai cap. La Montse Masdeu va ser la primera cap de pinya. Jo també vaig estar.

   En les colles que han nascut mixtes com minyons ha estat molt més fàcil aquesta integració en posicions destacades.

7. **Hi ha alguna experiència significativa o anècdota que hagis viscut com a dona castellera que voldries compartir?**

   La meva primera experiència a la pinya va ser molt curiosa. Tot i que ens pensaven que teníem una colla moderna, no era així perquè a l'hora de la veritat quan ens posàvem a la pinya, els homes ens havien d'estrènyer i es pensaven que havien de vigilar més i tractar-nos amb més delicadesa. Moltes vegades ens apartaven perquè no ens féssim mal i en el nostre lloc es posaven ells.

   Però avui en dia no hi ha cap casteller que ho faci, ja que les dones ens hem fet valer per fer qualsevol cosa.

8. **Quins canvis creus que són necessaris perquè hi hagi més igualtat en el món casteller?**

   Els canvis haurien de començar pels equips tècnics, com que l'equip tècnic està tot format per homes es tendeix a prioritzar als homes, és una deficiència que s'ha de trencar. Aquests homes haurien de tenir una mica més de sensibilitat, valorar i reconèixer dones que són molt vàlides, però

avui en dia no se les reconeix. També una ullada ampla, una mica de consciència que podem fer-ho i també a les mateixes dones impulsar-les a fer justícia.

Costa, ja que el món casteller segueix sent molt masclista i masculinitzat, masclista perquè la societat ja ho és, existeix aquest masclisme que hem d'anar eliminant i educant per fer-ho. Això ho hem de fer a través d'anar conscienciant i així abolir aquests drets masclistes que existeixen dintre de les colles castelleres, però crec que s'ha avançat força.

9. **Quina importància creus que té el punt lila i les associacions a favor de la figura femenina per a la millora d'aquesta situació?**

   En aquest àmbit hem fet un avanç importantíssim, el fet que hi hagui punts liles i que la gent no ho vegi com una cosa estranya, que hi hagi denúncies i una midada feminista entre les colles ha fet que avui en dia no hi hagui ningú que qüestioni el punt lila.

   Segueix sent una cosa més que s'ha de remarcar i potenciar. Crec que ha de ser la mateixa tècnica i la mateixa junta de les coles el que s'ha de potenciar, serà la manera que aconseguirem que tot aquest món masculinitzat vagi eliminant aquesta etiqueta.

10. **Quin consell donaries a una nena o una dona jove que vulgui començar a fer castells?**

    Els diria que tinguin ganes, que aprenguin a pujar, que vagin a assaig, és important que les dones estiguem a tots els pisos del castell, ja que hi ha dones que en certs pisos ens costa més degut al nostre físic, per exemple per fer de segones en un 4 de 9, físicament hem d'estar molt fortes. Que ja n'hi ha, però és animar al fet que n'hi hagi moltes més.

    Que vinguin, provin, coneguin i gaudeixin, es preparin i participi en aquest món tan heterogeni, perquè hi ha de tota mena de persones, de professions diferents i maneres de ser, però allà tots som un i unes que pugem, ajudem i reforcem a fer un castell. En les colles el que és bonic i maco és aquesta pinya que aconseguim que arribem a ser un.

Les noies que s'impregnin d'aquesta cultura popular que és única al món i hem donat a conèixer per tot arreu gràcies als nostres valors i la nostra singularitat.

- **ENTREVISTES CAPS DE COLLA**

11. 1 Entrevista antic: Salvador Canyelles Nois de la Torre

1. **Quan vas començar com a cap de colla, quin paper jugaven les dones dins del món casteller?**

   Vaig començar l'any 1996. Aquells temps tot i que el volum majoritari de la colla era el masculí, les dones ja tenien un paper important. No tant a les estructures directives ni tècniques però sí en l'àmbit de troncs, sobretot als pisos superiors.

2. **Quantes dones hi havia quan et vas integrar a la colla?**

   La nostra colla es crea l'any 1975. Tot i que jo entro activament a la colla uns anys després, ja era un ferment seguidor de la cultura castellera. Recordo perfectament que als inicis hi havia molt poques dones. Tan poques que fins i tot pel poble les coneixíem a totes. Les veia pel carrer i pensava, aquesta fa castells. A les actuacions tenien un paper molt poc destacat, es podria dir que merament simbòlic.

   Un cop ja pertanyent com a membre de ple dret dins la colla, i tal com he dit a la resposta anterior, eren moltes més, però no tantes com es veuen ara!

3. **Recordes si hi havia alguna posició dins del castell que fos considerada "prohibitòria" o "poc adequada" per a les dones?**

   I tant. Sobretot posicions de pes. Era impensable que una dona fes de baixos (que són els que aguanten el castell) o segons, terços o quarts. El paper de la dona estava exclusivament reservat per fer el paper del pom de dalt… O dosos, acotxadora o enxaneta.

4. **Al llarg de la teva trajectòria com a cap de colla, com vas veure evolucionar la participació de les dones?**

   Van evolucionar molt favorablement a tots nivells. Cada vegada un paper més actiu important. S'incorporen com a crosses i veies altres colles amb folres incloent dones. Però la part més evolucionada va ser el pom de dalt. Hi havia colles que tenien el pom exclusivament femení.

5. **Quan vas ser cap de colla, quins obstacles o prejudicis creus que tenien les dones a l'hora d'integrar-se plenament en els castells?**

A aquells temps el principal l'obstacle eren sens dubte els mateixos castellers masculins de la colla. Eren altres temps amb una societat totalment masculinitzada. Els mateixos membres de la colla els va costar acceptar aquest fet. Parlem altres temps i afortunadament avui en dia aquesta mentalitat ha canviat.

6. **Durant la teva etapa com a cap de colla, recordes alguna dona que fos pionera en el seu paper, ja sigui com a membre del tronc, de la pinya, o en un rol de lideratge?**

   I Tant! La Trini Corchero. Tota una institució al món femení dels castells. Ella va ser la primera dona a la nostra colla que va fer de segon i terç en un castell de set. Això que avui en dia passa, però que encara costa de veure era vist com un fet paranormal. Tota una demostració de força i voluntat

7. **Ara, les dones tenen més protagonisme en les colles, incloent en posicions de lideratge com caps de colla o caps de pinya. Com et sembla aquesta evolució? Ho havies imaginat en el teu temps com a cap de colla?**

   Avui en dia tenen més molt més lideratge. Minyons va ser una colla pionera amb aquest sentit i curiosament va demostrar la importància de la dona a la zona tradicional. Només cal pensar que avui en dia les estructures directives estan carregades de dones amb responsabilitats fins al punt que actualment hi ha dones presidentes, caps de colla, etc. I en cap cas es troba com una raresa.

8. **Com era la convivència entre homes i dones a la colla en el teu temps? Hi havia una clara divisió de rols o hi havia espai per a la col·laboració?**

   Essent cap de colla i veient el caire del rol que començaven a agafar les dones dins la colla, vaig veure oportú apostar per la dona/nois sobretot els pisos de quarts i el pom de dalt. Per a nosaltres com també altres colles ens va semblar un salt qualitatiu enorme.

9. **Si poguessis tornar al moment en què vas ser cap de colla, quins canvis t'hauria agradat veure en relació amb la integració de les dones en aquell moment?**

   El que més m'hagués agradat hagués sigut fer una aposta més convençuda per canvi de rol dins la colla. Tot i que eren altres temps,

hauríem d'haver estat més contundents i perseverants a aplicar aquest canvi.

10. **Creus que amb més dones s'haurien fet millors castells?**

    És clar que sí! I això no és una opinió personal. És un fet demostrable amb xifres de la tipologia de castells que es fan avui en dia. Sense les dones seria impensable veure mostres actuals com el 3 o 4 de 10 o bé els castells net de gamma extra. Repeteixo, no és una opinió subjectiva, és un fet real i contrastat amb estadístiques.

    Un últim matís que crec que és important, sens dubte la dona és més soferta i més valenta i pot ocupar qualsevol lloc dins dels castells.

11.2 Aina Recasens: Actual cap de colla dels Nois de la Torre

1. **Quan i per què et vas iniciar en el món dels castells?**

   Em vaig iniciar quan era molt petita, no sabria dir-te l'edat. Jo era membre del seguici infantil de Torredembarra acompanyant a la canalla dels Nois de la Torre. Però vaig iniciar-me més seriosament l'any 2016, als Emboirats de la Universitat de Vic.

   Més tard el 2018 vaig començar a la colla, la qual actualment formo part que són els Nois de la Torre. Com que des de petita ja estava vinculada amb la festa major i sortia al seguici amb els castells, m'ha agradat sempre, he trobat fascinant el que feia i segueix fent la canalla, la força i equilibri que es necessita i la voluntat de voler pujar. Així i tot, cada vegada m'he anat informant més sobre el món casteller.

2. **Per què vas escollir la colla dels Nois de la Torre?**

   La vaig escollir perquè de petita ja vaig anar i, clarament perquè és la colla del meu poble, del lloc on visc. Realment tampoc buscava una colla molt gran o una que estigués molt lluny, així que penso que els Nois va ser la colla perfecta per mi.

3. **Quina era la teva funció abans de ser cap de colla?**

   Quan vaig integrar-me era una castellera més, feia pinya, em van ensenyar a pujar… L'any passat vaig ser cap de canalla, és a dir, vaig dirigir tot l'equip de canalla per pujar als castells i actualment soc co-cap de colla.

4. **Què et va impulsar a fer-te cap de colla? Des de quan ho ets? Va ser un camí difícil, considerant el fet de ser dona en un món que abans era més masculí?**

   Agafar aquest càrrec va ser gràcies a l'Oriol que em va dir de ser coocap de colla amb ell per canviar una mica la rutina o com s'organitzava la colla. Teníem moltes idees i moltes ganes de veure com sortien, però ens feia bastant de respecte, ja que ens veiem molt joves per assumir aquesta responsabilitat, sabem que és més fàcil si som dos.

   Soc des d'aquest any cap de colla, no ha sigut un camí massa difícil, ja que em tenien considerada per haver sigut cap de canalla, llavors no va ser un canvi molt difícil, de fet els castellers es van alegrar molt sense cap inconvenient.

   Crec que segur que és més difícil que una dona arribi aquest càrrec perquè el cap de colla estàndard és i sempre ha sigut home. En la meva opinió segueix sent un càrrec més difícil per la dona que en el tema de gestionar les coses, ja que nosaltres som molt més sentimentals.

5. **Quina va ser la teva primera impressió quan vas començar en aquest càrrec? Creus que hi havia més obstacles pel fet de ser dona?**

   La meva primera impressió va ser haver de prendre decisions que probablement no agradarien als altres castellers i castelleres, el fet de decidir quin castell, quin dia i hora assagem, quina alineació portar, fa que sigui un càrrec bastant important i potser no a tothom li agrada com gestionem les coses o la nostra visió de cara al present. Crec que això és una impressió que em va fer veure que ser cap de colla és tenir molta responsabilitat i solucionar un dels problemes que teníem en tots els àmbits.

   Com t'he dit anteriorment, ser cap de colla està vist i preferit per homes, per mala sort la societat ha seguit abans a un home que a una dona i durant molt de temps s'ha dit i algunes coses se segueix dient que les dones no podem dirigir tantes persones a l'hora.

6. **Quantes dones hi ha actualment a la teva colla?**

   A la colla actualment crec que som unes 100 dones.

7. **Creus que les dones castelleres encara s'enfronten a barreres o estereotips en certs rols?**

Crec que no s'enfronten a tantes barreres com fa uns anys, sí que potser hi ha l'estereotip que és millor una dona cap de canalla que un home, ja que les dones vam començar a pujar sent canalla. Crec que és més fàcil que vegin l'apropament amb la canalla pel fet que se suposa que si ets dona ets mare i pots cuidar als nens com antigament es feia a les cases.

Potser sí que hi ha només aquesta barrera, que probablement hi ha colles que sí que hi ha el cap de canalla de figura masculina, però segurament aquest rol sí que potser està més ben vist a les dones. De totes maneres, actualment la societat no veu que les dones puguem portar un rol o una etiqueta castellera sigui de cap de colla o cap de tronc.

8. **Creus que pot haver-hi alguna diferència entre un cap de colla home o dona?**

   No veig una gran diferència, ja que com que estic compartint aquest càrrec amb l'Oriol, és molt fàcil, ens dividim molt bé la feina i el més important, un no passa per damunt l'altre. Tot i així, un detall que sempre veig i ho hem parlat molt els dos diverses vegades és la incomoditat, és a dir, quan ens preguntem pel tema pinyes, canalla o ja sigui la gestió d'alguna cosa sempre destaca l'Oriol, però ell sempre m'ho comenta. De primeres sempre van a buscar a l'Oriol i després a mi, o em busquen només quan l'Oriol està ocupat o em comenten problemes molt lleus com si l'Oriol pogués solucionar problemes molt més grans. Encara això penso que dins la meva colla m'han tractat molt bé com a cap de cola

9. **Com a cap de colla, has trobat mai possibles resistències o mentalitats més tradicionals que es poguessin mostrar reticents a veure dones en certs rols?**

   Sí alguna mentalitat més tradicional sí. Tot i que em van donar l'enhorabona per ser la primera noia cap de colla als Nois, ja que encara no hi havia hagut cap. Però m'he trobat amb certes visions o comentaris que aniran a buscar primer a l'Oriol abans que a mi. Entenc que potser veuen la posició de l'home més àgil i fàcil a l'hora de resoldre conflictes, però jo em veig igual de capaç d'obtenir les respostes que ells busquen. Però m'he assabentat que la gent que és més tradicional i integrant des dels inicis de la colla acudeix abans a un home que una dona.

10. **Quina creus que és la motivació de les nenes per iniciar-se en el món casteller? La mateixa que els nens?**

    Crec que la motivació des del punt de vista de les nenes és estar en grup, jo m'he fixat que sempre hem tingut més canalla nenes que nens. Elles són més valentes, tenen més força i ganes de millorar. També tenen aquesta petita rivalitat per veure qui ho fa millor i si poden pujar totes.

    Els nens són una mica més distrets, no estan tan posats a l'hora de voler fer més colla, penso que els nens els agradarà abans el futbol, que és un esport que tothom veu, que és tan famós i tenir una pilota entre els peus és més fàcil que no ser un casteller, ja que moltes vegades no pugen i no seran els primers davant de tothom. Òbviament també tenen la motivació de pujar i fer l'aleta o ser el primer nen que fa un castell gran, però crec que a les nenes els agrada més l'acolliment, fer grup, pujar… Com que són més hàbils, tenen ganes de millorar i d'aprendre, és més fàcil motivar-les a fer un castell més gran.

11. **Creus que en l'actualitat es podrien fer els mateixos castells sense la presència femenina?**

    Depèn del castell, nosaltres fem una diada a Tots Sants, que és la nostra última diada de la temporada i la dediquem especialment a les figures femenines, és una diada de dones, volem que tot el tronc i si pot ser baixes, és a dir, tota l'estructura del castell sigui compost per dones.

    Ens encanta fer-ho, ja que donem la imatge que les dones no som fluixes, podem aguantar un pes relativament alt i no hi ha problema a poder caure on en fer-nos valdre menys.

    Evidentment que hi ha posicions on és més necessària la presència de l'home, per força física i biològicament ells poden aixecar més pes que no pas les dones, nosaltres tenim certes limitacions.

    Sobretot penso molt amb la maternitat, una dona és molt bona castellera i s'ha de retirar una temporada o potser per sempre degut a la seva criatura. La colla de l'antiguitat ja pensaven posar un home en totes les posicions per estalviar-se aquests problemes.

12. **Com veus el futur del lideratge femení a les colles castelleres? Què creus que s'ha de fer per mantenir aquesta evolució?**

Crec que va en augment, cada vegada les dones estem més decidides de portar una colla, ho veiem relativament fàcil, sempre amb l'acompanyament d'un equip que tu formes i on estàs còmoda a l'hora de prendre decisions i el més important comunicació. En el nostre equip aquesta és fonamental, ja que si tenim un problema el comentem i el solucionem entre tots.

Però les dones ens hem d'imposar una mica més, perquè a vegades tenim por d'aquesta societat, d'antics castellers o els que estaven als inicis de la colla per possibles prejudicis.

Cada vegada la societat està més oberta, tampoc he tingut cap problema amb els antics, al contrari sempre els hi demano opinió i ells em venen a dir el que pensen. Potser aquesta evolució i pensament l'hem de fer créixer entre totes. Ser dona amb aquesta societat cada cop es normalitza més a l'hora de tenir càrrecs importants, però veig que encara costa una mica, si seguim així i ens ajudem entre totes cada cop hi haurà més caps de colla femenines.